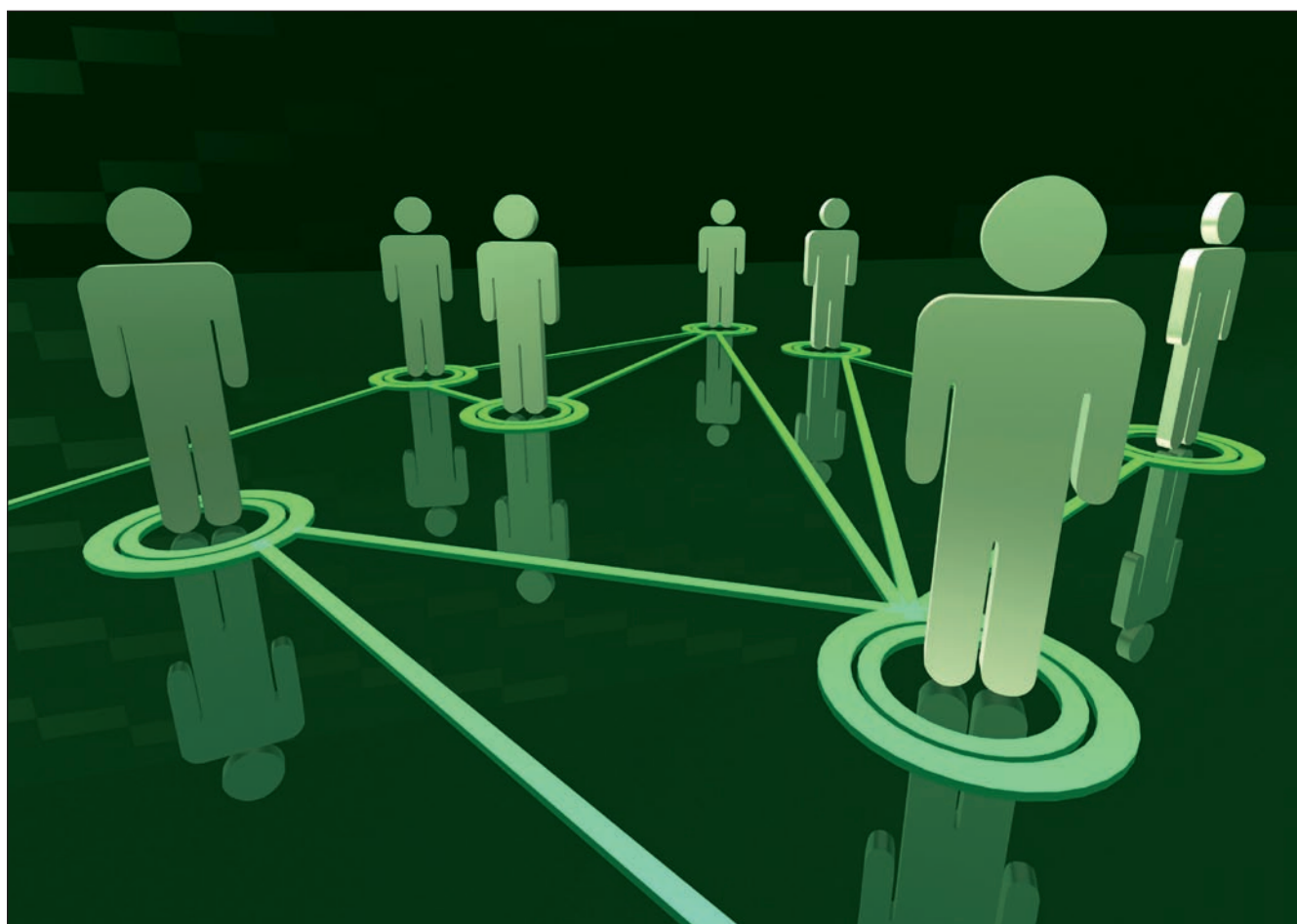

Клъстерни практики в България

Европейски и национални политики ■

Европейски технологични платформи ■

Национални изследователски инфраструктури ■

Успешни проектни практики ■

Съвместна иновационна дейност ■

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

НАУКА & БИЗНЕС

Национален бюлетин 2013

Проектът „Наука и бизнес“ се осъществява от Министерството на образованието, младежта и науката с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Той е насочен към създаване на ефективни инструменти и изграждане на благоприятна среда за активно взаимодействие между представителите на научните среди и бизнеса.

Съществуващата национална стратегическа рамка за развитие на науката и иновациите предвижда насърчаване на взаимодействието в рамките на т.нар. триъгълник на знанието „наука – образование – иновации“ и стимулира изследователските звена, университетите и бизнеса да работят заедно при създаването и трансфера на ново знание, технологии и иновации. Изпълнението на целите на **Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020** ще позволи създаването на устойчиви взаимоотношения между образованието, науката и бизнеса като основа на развитието на икономиката на знанието и ще допринесе за подобряване на сравнителните позиции на България по показателите за устойчив и качествен растеж.

Издание на
Министерството на образованието, младежта и науката
www.mon.bg

Дизайн и печат
Фондация „Приложни изследвания и комуникации“
www.arcfund.net

Проект
„Наука и бизнес“
<http://s2b.mon.bg>

© МОМН, 2013

Изразените мнения в настоящата публикация ангажират единствено техните автори и не изразяват позицията на Министерството на образованието, младежта и науката на Република България.

СЪДЪРЖАНИЕ НА БРОЯ

На фокус: Клъстерният подход в подкрепа на иновационното развитие и конкурентоспособността на бизнеса и регионите	4
Европейски политики и инструменти в подкрепа на клъстерното развитие.....	5
Клъстерни практики в България	8
Финансови инициативи в подкрепа на клъстерите в България	9
Асоциация на бизнес клъстерите в България	11
Клъстер „Мехатроника и автоматика“	12
Клъстерни практики в областта на ИКТ.....	16
Индустриален клъстер „Електромобили“	19
Изследователски инфраструктури: European Social Survey	23
Актуални покани за финансиране на проекти по Седмата рамкова програма.....	24

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

ДРАГИ ЧИТАТЕЛИ!

Днес повече от всякога научните изследвания и иновациите следва да работят заедно за решаване на ключовите предизвикателства пред обществото в области като здравеопазване, демографски промени, устойчиво селско стопанство и биоикономика, чиста и ефективна енергия, интелигентен зелен интегриран транспорт, екология и климат, ефективност на ресурсите и суровините. За нас е важно да планираме на равнопоставена основа, съвместно с останалите страни – членки на Европейския съюз, бъдещите мерки за постигане на максимална ефективност на програмите и инициативите за подкрепа на научните изследвания и иновациите в Европа. България трябва да отстоява интересите на българската академична общност и бизнеса в страната, да впише своите приоритети и да даде собствен принос за изграждането на Европейското научноизследователско пространство и общия европейски дом.

Настоящият бюлетин има амбициозната задача да отразява и популяризира взаимодействието между представителите на науката и бизнеса, да информира за актуални събития в ключовите сектори на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020 и програмните инициативи за финансиране на съвместни изследователски и иновационни проекти.

Чрез проекта „Наука и бизнес“ Министерството на образованието, младежта и науката цели да подкрепи взаимодействието в рамките на т.нар. „триъгълник на знанието“ чрез създаването на среда за бъдещи партньорства и популяризиране на постигнатите резултати.

Безспорно е, че ключът към успешен бизнес модел и стабилен икономически растеж лежи в подобряването на качеството на образованието, в замяната на сухата теория с един по-прагматичен подход. Необходимо е знанието да се превърне в може, в инструмент за вземане на решения. Вярвам, че от координираните усилия на всички нас зависи самочувствието ни на българи. Искам да благодаря на нашите учени за всеотдайността им и активната изследователска дейност в условията на икономическа криза и глобализираща се и динамична международна конкуренция. Искам да ви уверя, че ще продължим да работим усилено за създаването на необходимата благоприятна среда за развитие на научните изследвания и превръщането на научните резултати в икономически предимства.

Пожелавам на всички читатели успех в бъдещите инициативи, упоритост да се борят за своето място на българските и европейските пазари и кураж да надскочат себе си и да станат водещи фигури в попрището, което са си избрали!

Министър на образованието, младежта и науката

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

НА ФОКУС: КЛЪСТЕРНИЯТ ПОДХОД В ПОДКРЕПА НА ИНОВАЦИОННОТО РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БИЗНЕСА И РЕГИОНИТЕ

Икономистите и географите изследват пространствената концентрация на фирми повече от век. Възниква въпросът, защо именно сега клъстерите стават актуални, а клъстерният подход намира все по-голямо приложение в икономическите политики на правителствата. Отговорът се съдържа в промяната на условията на средата и новите предизвикателства, пред които е изправен съвременният бизнес:

- необходимост от географска съсредоточеност и концентрираност по отношение предлагането на комплекса от финансови, консултантски, правни и други услуги, предназначени за малките и средните предприятия;
- бързо променящи се изисквания на пазара в съчетание с готовност за пренебрегване на потребителската лоялност, изискващи по-гъвкав и специализиран отговор на потребителските очаквания;
- иновативна среда, в чиито рамки се наблюдава постоянно засилване на натиска върху фирмите за предоставяне на нови и усъвършенствани продукти и услуги;
- клъстерите са носители на естествено заложен в тях предимства, свързани със синергията в резултат от общия достъп до ресурси или пазари;
- клъстерно ориентираният подход за непряко въздействие върху бизнеса е резултат от осъзнаване на факта, че системните мерки, насочени към комплекс от фирми, концентрирани в определени пространствени граници, винаги носят по-голям ефект в сравнение с мерките, насочени към фирми, разглеждани като отделни обекти на държавно регулиране.

През последните няколко години политиката по изследване и насърчаване на клъстерните практики като подход за стимулиране на растежа, регионалната и националната конкурентоспособност е издигната в приоритет на европейско равнище¹. Ключов форум за обсъждане на тези въпроси е Институтът за конкурентоспособност (The Competitiveness Institute – TCI)², неправителствена организация, основана през 1998 г. в Барселона, за обединяване и

обмен на информация и водещи практики в областта на клъстерната политика и развитието на клъстерите. Основните цели на организацията включват:

- насърчаване на конкурентоспособност, основана на клъстерите;
- разработване на стратегии за развитие на клъстери;
- изработване на комплекс от механизми за въздействие в процеса на създаване и експлоатиране на уникалните отличителни предимства на клъстерите;
- повишаване професионализма на специалистите, ангажирани с разработването и провеждането на политики, ориентирани към клъстерите.

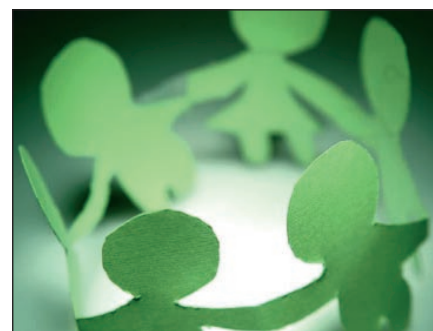
Клъстерите са важен фактор за повишаване конкурентоспособността на европейските икономики. Националните и регионалните икономически политики на стария континент все повече се ориентират към използване предимствата на клъстерния подход. Независимо от това съществуват предизвикателства, чието преодоляване изисква по-активни действия:

- Все още съществува сериозен недостиг на първични данни за създаването и функционирането на клъстерите в европейските страни, за влиянието на въздействащите им фактори на средата и за техния принос за повишаване конкурентоспособността и по-ефективното използване на иновационния потенциал на национално и общоевропейско равнище. Това прави невъзможно провеждането на сравнителни анализи и формирането на водещи клъстерни практики, които да станат обект на по-нататъшно разпространение.
- Необходимо е прилаганите в различните европейски страни и региони клъстерни политики да станат по-последователни и взаимно по-съгласувани. Действително прилаганите механизми за въздействие трябва да вземат под внимание особеностите на всеки отделен клъстер и на средата, в която той се развива, но наред с това е важно и прилагането на единна политика, на-

сочена към постигане на поставените на европейско равнище общи цели.

- Наред с това клъстерите трябва да се разглеждат като елемент на общия дневен ред за по-висока конкурентоспособност на европейската икономика. Това налага по-голяма съгласуваност между провежданите клъстерни и регионални политики, тъй като фокусирането само върху едните или другите може да доведе до постигане единствено на половинчати резултати.
- Не на последно място клъстерните политики трябва да се разглеждат като възможност за предефиниране на ролята и взаимодействието между публичния и частния сектор в рамките на осъществяваната икономическа политика. В условията на усложняваща се, динамична и силно агресивна среда инициативите за растеж и по-висока производителност от страна на държавата трябва да се подкрепят и да се хармонизират с усилията на бизнеса за налагане на глобалните пазари.

Теорията за клъстерите търпи развитие. Наблюдават се промени по отношение на основните акценти – първоначално във фокуса на вниманието попадат предприятията като основен градивен елемент на всеки клъстер. Следващите изследвания доказват, че, за да съществува клъстерът като такъв, е важно взаимодействието между различните участници. В този смисъл междунституционалната координация и развитието на мрежи също трябва да се превърнат в основен обект на подкрепа.

¹ <http://www.cordis.lu/itt/itt-en/home.html>; http://www.isc.hbs.edu/pdf/Ketels_European_Clusters_2004.pdf

² <http://www.competitiveness.org>

ЕВРОПЕЙСКИ ПОЛИТИКИ И ИНСТРУМЕНТИ В ПОДКРЕПА НА КЛЪСТЕРНОТО РАЗВИТИЕ

„Клъстерите са предимно пазарни феномени“, така започва комуникетото на Европейската комисия от 2008 г., озаглавено „Към клъстери на световно равнище: прилагане на широкообхватна иновационна стратегия“³. Две години по-рано Съветът на ЕС определи създаването на клъстери като един от стратегическите приоритети за повишаване на иновативността на европейската икономика⁴. Останалите осем приоритетни сфери обхващат важни аспекти на иновационната система като ефективно защитаване на правата върху интелектуалната собственост, съвместни технологични инициативи, взаимодействие между висше образование, наука и бизнес, достъпност до рисков капитал и др. Признавайки факта, че успешните клъстери възникват спонтанно като резултат на сполучлива комбинация от съществуващите конкурентни предимства в определен регион, действието на пазарни сили, както и на трудно определими и непредвидими фактори, Европейската общност в лицето на Съвета и Комисията въпреки това виждат голям потенциал за ефективни интервенции с цел стимулиране на регионалната иновационна дейност. Обосновката на такива интервенции се състои в значителната пазарна фрагментация, слабо изразените връзки между наука и индустрия, както и в недостатъчното сътрудничество в рамките на общото икономическо пространство. Поради тези причини клъстерите в ЕС невинаги разполагат с необходимата критична маса и иновативен капацитет, за да се конкурират на световно ниво⁵.

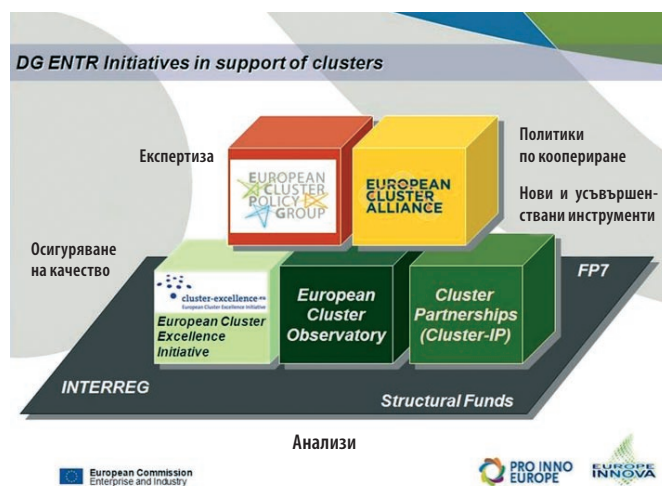
Пазарният подход на Комисията личи и от поетия ангажимент да избягва неустойчиво голям брой изкуствено създадени клъстерни инициативи. С други думи, целенасочената политика по стимулиране на формирането на клъстери върви ръка за ръка с готовността неконкурентоспособни и неперспективни клъстери да се изключват от кръга на потенциалните бенефициенти на субсидии. За да се предотврати неефективното използване на средства и дори блокирането на нововъзникващи клъстери, всяка нова клъстерна инициатива трябва да бъде внимателно разработена и подкрепена както с пазарен форсайт, така и със солиден анализ на регионалните конкурентни предимства, наличните специфични знания и специализация на местно равнище.

В този контекст ролята на институциите, отговорни за разработването и провеждането на клъстерна политика, се състои главно в създаване на възможно най-добрите рамкови условия, които да осигурят единна среда, стимулираща иновациите и сътрудничеството в рамките на ЕС. Задачата на Европейската комисия в сложната институционална структура на ЕС е по-скоро да подкрепя и допълва националните и регионалните клъстерни политики, отколкото да е водещата сила, от една страна, продължавайки и задълбочавайки досегашната политика на пазарна интеграция, а от друга, предоставяйки и стимулирайки развитието на конкретни финансови и нефинансови механизми в полза на клъстерното развитие. От множеството форми на подпомагане на тези регионални икономически образувания личи важното място, което те заемат като инструмент за стимулиране на иновативния потенциал на националните икономики на страните членки.

Директни, финансови инструменти за подкрепа на клъстерното развитие

Съществуват няколко канала, по които безвъзмездни финансови средства стигат до широкия кръг от потенциални бенефициенти, чиято дейност е насочена към развитието на клъстерите. Финансираните проекти са свързани не само с изграждането и развитието на клъстери и стимулирането на взаимния обмен на информация, но и с анализ и интегриране на изследователски стратегии на партньорски организации в даден клъстер, както и със съвместно разработване на общи планове за действие. В обема на предоставяния финансов ресурс централно място заема **приоритетната ос „Региони на знанието“, част от подпрограмата „Капацитети“ на Седмата рамкова програма**. Субсидираните проекти включват широк спектър от дейности като анализ, развитие и изпълнение на изследователски програми в рамките на регионални асоциации, трансфер на знания и добри практики между региони с различна степен на развитие, инициативи за задълбочаване на интеграцията между наука и бизнес и др. Друг канал, по който европейски средства се насочват в подкрепа на клъстерите, е една от трите подпрограми на **програмата „Конкурентоспособност и иновации“ – „Предприемачество и иновации“**.

ИНИЦИАТИВИ НА ГЕНЕРАЛНА ДИРЕКЦИЯ „ПРЕДПРИЯТИЯ“ В ПОДКРЕПА НА КЛЪСТЕРИТЕ

Източник: <http://cluster-excellence.eu/3565.html>

- ³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0652:REV1:en:PDF>
- ⁴ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf
- ⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0652:REV1:en:PDF>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Индиректни, нефинансови инструменти за подкрепа на клъстерното развитие

На европейско равнище съществуват редица нефинансови инструменти, които покриват широк спектър от дейности, свързани с развитието на клъстери. Различните инициативи преследват разнородни, но взаимно свързани и допълващи се цели. Настоящото поколение подкрепящи програми и мерки стъпват върху резултатите на програми и мерки, финансирани и изпълнени в предишния програмен период. Приемствеността личи от плавната смяна на акцента от подобряване на базовите, икономическите и институционалните условия за възникване на клъстери и натрупване на първоначални знания и опит в сферата към стимулиране на по-интензивни и координирани връзки на междурегионално ниво и усъвършенстване на клъстерните мениджърски практики.

European Cluster Observatory

Започнала работата си през юни 2007 г., **Европейската клъстерна обсерватория**⁶ (European Cluster Observatory) например предоставя обективна и сравнима информация за клъстерни политики и организации, както и за институционални, научни и бизнес партньори в целия Европейски съюз. Сред множеството информационни услуги потребителите на интерактивната интернет платформа могат да използват например инструмент за клъстерно картографиране (cluster mapping) по сектори, региони, фокус, както и на базата на различни статистически показатели като брой заети лица, заплащане, темп на растеж на асоциираните фирми. Базата данни съдържа информация, разделена географски в 404 региона, предимно следвайки използваната за целите на европейските институции NUTS2 статистическа методология. Що се отнася до класификацията на икономическите дейности, се стига до възможно най-ниското ниво на деагрегация – до четирицифрен код по използваната от Евростат класификационна система NACE. Друга много полезна услуга позволява анализ на бизнес средата на даден регион на базата на броя и вида икономически актьори с отношение към формирането, функционирането и перспективността на клъстерите – бизнес инкубатори, консултантски фирми, професионални и изследователски организации, технологични паркове и брокери, университети, както и фирми, предлагащи рисков капитал. Създадената виртуална библиотека предоставя централизиран достъп до голям брой изследвания, свързани с конкретни клъстерни политики, инициативи и поддържаща бизнес инфраструктура в множество европейски държави. Европейската клъстерна обсерватория работи с организации на регионално ниво, които познават местните икономически и политически играчи, институционалната и бизнес средата и имат достъп до актуална и релевантна информация.

Обсерваторията функционира под шапката на инициативата на Генерална дирекция „Предприятия и промишленост“ **Europe INNOVA**⁷, целяща да се превърне в лаборатория за развиване и тестване на нови инструменти в подкрепа на иновативните предприятия в Европа. В нейните рамки се идентифицират и анализират стимулите и бариерите пред иновационната дейност с цел разработване на правилно базирани, целенасочени подкрепящи мерки.

С цел интензифициране на сътрудничеството и координацията между страните членки при планирането и развитието на нови клъстерни инициативи през януари 2008 г.

платформата **Европейски клъстерен съюз**⁸ (European Cluster Alliance) беше отворена за всички клъстерни организации, които желаят да обменят опит, добри практики или да работят съвместно. Освен това инициативата събира редица представители на отговорните министерства и публичната администрация от различни страни, които имат възможност да работят координирано при разработването на клъстерни политики, методологии, стандарти и други инструменти. Четирите работни сфери, в които са се концентрирали членовете на платформата, са:

- измерване на икономическото влияние на клъстерни програми и политики;
- идентифициране на финансови ресурси в подкрепа на клъстерни политики;
- подобряване на клъстерната инфраструктура чрез клъстерни политики;
- идентифициране на основните дейности в клъстерни програми с акцент върху интернационализацията.

Всеки от партньорите може на собствени разходи да се включи в работата по едно или повече от посочените направления.

Свързана и допълваща инициатива е т.нар. мрежова група **TACTICS INNO-Net** (Transnational Alliance of Clusters Towards Improved Cooperation Support), която, от една страна, се стреми да разширява член-

ската база на Европейския клъстерен съюз, привличайки все повече правителствени и административни организации, отговорни за клъстерни политики. От друга страна, TACTICS има за цел да се превърне в лаборатория за развитие и тестване на нови клъстерни и иновационни концепции и инициативи на ниво ЕС⁹. Проектът е един от трите INNO-Net проекта в рамките на инициативата PRO INNO Europe. Досега шестте работни групи са дискутирали и са формулирали конкретни препоръки в следните области:

- интернационализация на клъстерната кооперация;
- привличане на средства, предназначени за наука и изследвания;
- стимулиране на практически и пазарно ориентирани иновации чрез клъстери;
- клъстерен маркетинг и брандиране;
- оценка на клъстери;
- клъстери в нововъзникващи индустрии.

С решение от октомври 2008 г. Европейската комисия създаде **Група за разработване на клъстерни политики**¹⁰ (European Cluster Policy Group) с мандат да формулира практически ориен-

⁶ <http://www.clusterobservatory.eu>

⁷ http://www.techmonitor.net/tm/images/9/9f/06july_aug_cordis.pdf

⁸ <http://www.proinno-europe.eu/project/eca>

⁹ <http://proinno.intrasoft.be/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=564&parentID=560>

¹⁰ <http://www.proinno-europe.eu/ecpg/project-overview>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

тирани, конкретни политически препоръки на базата на анализ на европейските практики и посещения на клъстери на световно ниво извън Съюза. Акцентът на анализа и препоръките пада върху международното сътрудничество между клъстерни организации, ролята на клъстерите при възникването на нови индустрии и синергии между съществуващите инструменти за подкрепа на клъстери.

Заклучителният доклад на Групата за разработване на клъстерни политики¹¹ съдържа следните осем препоръки за действие:

- ревизиране на приоритети, залегнали в бюджета на ЕС, така че те да водят до повишаване на конкурентоспособността;
- подобряване на свързаните с клъстерите рамкови условия;
- преразглеждане на настоящия профил на бенефициентите на средства;
- стимулиране на по-добри клъстерни програми на национално ниво;
- унифициране на административните процедури при кандидатстване за финансова подкрепа по някоя от европейските програми;
- подобряване на координацията на клъстерните програми, иницирани от различни Генерални дирекции на ЕК;
- институционализирано предоставяне на данни и добри практики, свързани с клъстери;
- засилване на ролята на платформи за международно сътрудничество на клъстерно ниво.

Европейската инициатива за отлично качество на клъстерите¹² (European Cluster Excellence Initiative) събира заедно опитни професионалисти и организации в Европа, които имат капацитета да разработват надеждни и ефективни индикатори за качество и процедури за оценка на управлението на клъстери. Крайната цел е сайтът Cluster-Excellence.eu да заработи като клуб на професионалисти и институции, желаещи да наложат високи стандарти за качество, свързани с мениджмънта на клъстерни организации. Съпътстващите задачи, резултатите от които ще осигурят солидна основа за постигане на основната цел на инициативата, включват:

- анализ на настоящото състояние на използваните качествени индикатори, мениджърските нужди и съществуващите тренировъчни програми;
- разработване на набор от умения, необходими за постигане на отлично качество на управление;
- изучаване на конкретни, реални примери, показващи слаби и силни страни на мениджъри на клъстери;
- създаване на Европейски клуб на клъстерните мениджъри, който активно да стимулира високите стандарти за качество;
- промотиране на предлаганите от клуба услуги и разпространяване на проектните резултати в цяла Европа.

На сайта на инициативата могат да се намерят няколко документа, които подпомагат систематичната оценка на качеството на управление на един клъстер¹³. Детайлната, публична информация за

международно признати и използвани при сертифициране на клъстери индикатори позволява също самооценка и бенчмаркинг от страна на мениджърите.

Европейската иновационна платформа за клъстери¹⁴ (European Innovation Platform for Clusters/Cluster-IP) има за цел да засили интернационалната насоченост и кооперация на множеството, различни клъстерни инициативи, като по този начин се осъществи взаимно допълване на силните им страни. Търси се и по-засилено участие на МСП, както и въвеждане на услуги, които са съобразени с техните особености. Причината за стартирането на платформата е наблюдението, че множеството разработени през последното десетилетие клъстерни инициативи не могат да разгърнат пълния си потенциал, защото им липсват критична маса и стратегическа ориентация. Тъй като от идентифициране и разпространяване на добри практики акцентът се измества върху прилагането на практика и доразвиването на ефективни инструменти и услуги, се очаква активното участие със собствен бюджет и институционален капацитет на вече установени клъстерни организации. По-конкретно ще се стимулират продуктивните партньорства между тях и иновативните МСП, желаещи да интернационализират дейността си и да намерят партньор извън границите на собствения си регион. В рамките на проекта ще бъдат извършвани следните конкретни дейности в три основни направления¹⁵:

- инструменти, подпомагащи интернационализацията на иновативни МСП – курсове, менторска подкрепа, мероприятия за обсъждане на пазарни възможности, интернет форум;
- услуги за иновативни МСП – обучение, модули за самооценки, сертификационни схеми;
- транснационално партниране между клъстерни организации и членуващите в тях фирми – мениджърски визити, мероприятия за намиране на бизнес партньори, краткосрочен обмен на персонал.

По-интензивни партньорски отношения се преследват приоритетно в три конкретни индустриални сфери, които се смята, че имат голям иновативен потенциал – биотехнологии, енергийна ефективност и екологични иновации.

¹¹ http://www.proinno-europe.eu/sites/default/files/newsroom/2010/09/ECPG_Final_Report_web-low1.pdf

¹² <http://proinno.intrasoft.be/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=565&parentID=561>

¹³ <http://cluster-excellence.eu/quality.html>

¹⁴ <http://www.proinno-europe.eu/action/european-innovation-platform-clusters-cluster-ip>

¹⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/_getdocument.cfm?doc_id=2482

КЛЪСТЕРНИ ПРАКТИКИ В БЪЛГАРИЯ

Макар създаването на клъстери да се разглежда като естествен процес в резултат от наличието на някои дадености, каквато е например географската обособеност, политиките на целенасочено развитие на иновационния потенциал на националните икономики в редица развити и бързо-индустриализиращи се държави доказват значението на правителствените мерки на централно и местно равнище като еднакво важен фактор за растежа и конкурентоспособността на обвързаните в клъстера предприятия. Предприемането на целенасочени действия в тази насока е още по-важно за страните от Централна и Източна Европа, особено предвид ниската икономическа база, върху която те трябва да формират конкурентно поведение, ориентирано към обединения европейски пазар.

Държавната и местната подкрепа трябва да намерят израз в разработването на цялостен комплекс от взаимнообвързани действия в области като: макроикономическа стабилност; благоприятен фискален режим; обвързани с националните интереси външнотърговски приоритети; стимулиране качеството на образователния продукт; условия за рисково финансиране и насърчаване на преките чуждестранни инвестиции. Разнообразието от механизми може да се обобщи в три направления:

1. За създаването на клъстери изключително значение има стимулирането на вътрешноклъстерното взаимодействие. Липсата на обвързаност между елементите на общността не позволява нейното прерастване от обикновено сгрупване на предприятия в клъстер. Иницирането на връзките в клъстерната мрежа може да се постигне чрез посредническата роля на отрасловите или професионалните асоциации.
2. След като клъстерът е създаден и започне да функционира, акцентът трябва да се насочи към предоставянето на технологична информация и човешки капитал със специфични за дейността на клъстера характеристики. Макар посочените ресурси да имат критично значение за успешната дейност на клъстера и включените в него предприятия, те обикновено не са в състояние да инвестират време и средства в тяхното поддържане. Това ги превръща в обект на внимание на местната и централната власт.

3. Още едно важно направление – решаването на конфликти, в чиито рамки държавната намеса може да намери израз в създаването на система за мониторинг, предвиждане и управление на критични ситуации. Източниците на проблемни зони имат различен произход и често възникват извън самия клъстер – свързани индустрии, чужди пазари и др.

Инициативите за насърчаване развитието на клъстерите се разглеждат като действия, насочени към ускоряване растежа и конкурентоспособността на оформилите се общности от предприятия в рамките на даден регион. Тези действия могат да бъдат предприети от правителството (респ. регионалните власти), предприятията от клъстера и изследователската общност.

Създаването на клъстери като съвкупност от обособени на дадена територия предприятия, обвързани по определен начин, е феномен, чиито корени могат да се търсят назад в историята на националните икономики. Актуални понастоящем са предприеманите мерки, насочени към развитие на изостанали региони или развиващи се икономики въз основа на откриване и използване на съществуващи естествени условия за обединяване на бизнес и изследователски звена¹⁶. При провеждане на подобна политика следва да се предвидят мерки за преодоляване на евентуални бариери, чието влияние може да попречи на успешното създаване на клъстери и да намали ефекта от взаимодействието между неговите участници. Като задържащи фактори могат да се разглеждат:

- слабо развита инфраструктура;
- липса на достъп до финансов ресурс;
- регионална изолация;
- ниско образователно равнище и квалификация на наличната работна ръка;
- липса на предприемачески дух и изявени фирми лидери.

Според Ларс Екланд, заместник-председател на TCI и директор на Винова (Шведска агенция за развитие на иновационните системи¹⁷), „създаването на клъстери се превръща във все по-системна, научнообосно-

вана и професионално осъществявана политика, подходите и методите за чието реализиране все повече се усъвършенстват“. В този контекст България също предлага своя опит, натрупан през последните години.

В приетата през август 2004 г. Иновационна стратегия на Р България клъстерният подход се разпознава като ключов за насърчаване на растежа и повишаване конкурентоспособността на българските малки и средни предприятия. Конкретните инструменти за държавно въздействие се обобщават в четири направления:

- национална и регионална политика – привличане на чуждестранни инвестиции на местно ниво; подпомагане на експортно ориентирани клъстери; организиране работата на регионалните държавни органи за подкрепа на клъстери;
- изходни параметри – създаване на специализирани програми за обучение и квалификация; изграждане на регионални научноизследователски центрове за технологично подпомагане на клъстери; разпространяване на специфична информация; подобряване на регионалната инфраструктура;
- пазарни условия – създаване на съвременни регулаторни стандарти; повишаване предвидимостта на бизнес средата; насърчаване на иновационното поведение; спонсориране на независимото окачествяване и сертифициране на клъстерна продукция;
- успоредно развиващи се и подпомагащи клъстерите производства – провеждане на политики по привличане към клъстера на нови предприятия – доставчици или представители на свързани производства.

Провежданата на такава основа политика трябва да създаде условия за преодоляване на често констатираните пред клъстерите препятствия в страните от Централна и Източна Европа: липса на адекватна законова и финансова рамка за МСП; наследство от предишна индустриална политика; слаб предприемачески дух; липса на доверие в институциите от страна на предприемачите; липса на неформални връзки между предприемачите.

¹⁶ Във връзка с това все по-често се коментира необходимостта от създаването на високотехнологични клъстери в нискотехнологични райони. Вж.: <http://www.druid.dk/ocs/viewpaper.php?id=162&cf=1>

¹⁷ <http://publiceng.vinnova.se/Main.aspx?ID=32f4ea41-1d33-4e1b-8663-254f255cf5ea>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

ФИНАНСОВИ ИНИЦИАТИВИ В ПОДКРЕПА НА КЛЪСТЕРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Като част от предприєдинителната помощ за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика в рамките на програмата ФАР за първи път в страната се разработва стратегия за развитие на клъстерите и се провеждат няколко пилотни клъстерни проекта¹⁸. Проектът е предшестван от други подобни, финансирани от ФАР, Американската агенция за международно развитие и Немската организация за техническа помощ през периода 2000 – 2004 г. Всички те анализират потенциала за клъстерно развитие в избрани индустриални сектори и подсектори и служат като основа на по-всеобхватната и амбициозна инициатива по програмата ФАР. Тя е разделена на две фази, озаглавени „Въвеждане на клъстерен подход и установяване на пилотен клъстерен модел“¹⁹ и „Инициативи за развитие на клъстери – фаза II“²⁰, дейностите по които започват през юли 2005 г. и приключват в края на април 2009 г. Управляващото звено от българска страна е Изпълнителната агенция по програма ФАР в Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.

Първа фаза на ФАР „Въвеждане на клъстерен подход и установяване на пилотен клъстерен модел“

Надграждайки върху разработената стратегия и съпътстващия я анализ, в рамките на финансираната по ФАР програма „Въвеждане на клъстерен подход и установяване на пилотен клъстерен модел“ се идентифицират общо девет клъстера с голям потенциал за развитие. От тях в крайна сметка са подбрани и подкрепени два клъстера в следните икономически сектори и географски региони: производство на мебели в Троянския регион и туризъм в Родопския регион. В рамките на проекта двата пилотни клъстера получават институционална, финансова и техническа подкрепа. По-конкретно са създадени и обучени управителни тела, доставено е необходимото техническо оборудване за тях и са разработени процедури и информационни системи за управление на клъстерите.

Любопитно е да се проследят методологическите стъпки и съображения на панела

от експерти, за първи път работили за по-широкото популяризиране на клъстерния подход в България и чието решение довежда до първото мащабно институционално подпомагане и финансиране на този вид пазарни структури. В основата на анализа на потенциала за прилагане на клъстерния подход в избрани икономически сектори и подсектори на българската икономика централно място заема детайлното разглеждане на обективно съществуващите предпоставки – традиции, състояние на производствените фактори, реално функциониращи партньорства и други – и тяхното най-вероятно бъдещо развитие в контекста на паралелно развиващите се световни пазари. Изследователският подход е разделен на две взаимно допълващи се части, които се различават по изходната си точка. Веднъж експертите тръгват „отгоре-надолу“ при събирането на данни и анализа, а след това допълват картината с информация, идваща „отдолу-нагоре“. Първата стъпка включва намиране и обработка на данни, достъпни в интернет и идващи от НСИ и директни интервюта с представители на отговорните министерства и агенции. Във втората стъпка на регионално ниво се осъществява контакт със съответните компании, асоциации, неправителствени организации, общини и центрове, съсредоточаващи икономическа дейност. Организиран са и са проведени редица интервюта, посещения, работни групи и анкети. Методологията при събирането на информация е от изключително значение, тъй като статистиката, необходима за прилагане на клъстерен подход, се различава съществено от конвенционалната, налична и лесно достъпна статистика. Това се дължи на факта, че потенциалните клъстери с голяма вероятност се простират отвъд границите на един-единствен подсектор или пък обединяващият фактор е специфична технология с приложение в много сектори. Освен това географските им граници често не съвпадат с административните на региона, а оттам произтичат трудности с наличието и сравнимостта на статистическата информация.

Разработената система за оценка на потенциала на подсекторите на българската

икономика съдържа следните пет фактора: обща информация; национална статистика; национални стратегии; приоритети на публични и частни икономически актьори; световни тенденции, приоритети и експертиза. На базата на тези критерии 15-те най-перспективни подсектора в България са:

- Преработване на плодове и зеленчуци;
- ИКТ;
- Текстилни изделия;
- Винопроизводство;
- Общо инженерство;
- Енергетика;
- Млечни продукти;
- Туризъм;
- Дървообработка и мебелни изделия;
- Цветни метали и руди;
- Авточасти;
- Високи технологии;
- Транспорт и логистика;
- Парфюмерия и козметика;
- Творчески индустрии.

След стесняване на кръга потенциални подсектори/продукти и идентифициране на конкретни региони с благоприятни предпоставки са подбрани девет финалисти. Освен споменатите вече победители конкурентните предложения на групата експерти обхващат лазери и оптика (Пловдив), туризъм (северно Черно море), мед (Добрич), производство на камиони (Пловдив), ИКТ (София), текстил (Хасково), цветни метали (Средногорие). Общите характеристики, които всички потенциални бенефициенти споделят, са силна браншова организация, по-скорошно възникване на връзки вътре в групата, пет до шест активни компании, добро начало на групата, която е успяла да създаде атмосфера на сътрудничество и доверие.

Втора фаза на проекта по ФАР „Инициативи за развитие на клъстери“

След проекта „Въвеждане на клъстерен подход и създаване на пилотен клъстерен модел“ в рамките на програмата ФАР в периода до началото на 2009 г. започва изпъл-

¹⁸ <http://www.iaphare.org/bg/project/index.php>

¹⁹ <http://www.iaphare.org/bg/project/project.php?id=514>

²⁰ <http://www.iaphare.org/bg/project/project.php?id=3216>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001
„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

нението на втори проект със същата насоченост – „Инициативи за развитие на клъстери – фаза II“, който стъпва на резултати, документи и придобит опит по време на изпълнението на първата фаза. Планира се общият бюджет в размер на 2,4 млн. евро да се използва за повишаване на конкурентоспособността на МСП чрез осигуряване на финансова подкрепа за развитието на съществуващи или създаващи се клъстери. Крайният срок за сключване на договорите по проекта е 29.02.2008 г., а за изпълнението им – 28.02.2009 г. Част от общата индикативна сума в размер на 1,8 млн. евро идват по линия на програмата ФАР, а останалите 0,6 млн. евро са с източник националният бюджет. Проектът отговаря на целите на:

- Иновационната стратегия на Република България, мярка 6 – Създаване на клъстери;
- Националната стратегия за регионално развитие 2005 – 2015 г.;
- Проекта на Националната стратегия за развитие на клъстери 2007 – 2013 г.;
- Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2007 – 2013 г.

Проектът се състои от следните два компонента:

- Договор за услуги за подпомагане изпълнението на Схемата за безвъзмездна помощ с основни дейности:
 - методологическа подкрепа за бенефициентите чрез предоставяне на индивидуални консултации и обучение;
 - подкрепа и консултации относно клъстерния подход, подготовка на материали за разпространяване на резултатите;
 - оказване на методологическа подкрепа на потенциални и съществуващи клъстери;
 - разработване на клъстерни стратегии и планове за действие за бенефициентите;
 - преглед на прилагането на Националната стратегия за развитие на клъстерите, включително препоръките за прецизиране на процеса.

Фирмата, предоставяща изброените услуги на бенефициентите по този компонент, е „Екорис Холандия“.

- Схема за безвъзмездна помощ „Инициативи за развитие на клъстери“ – тази ос предвижда подкрепа за проекти на клъстери, които могат да включват два елемента: подкрепа за общи дейности на клъстера и подкрепа за дейности на индивидуални участници в клъстера. Допустимите за финансиране дейности и в двата случая обхващат

СКЛЮЧЕНИ ДОГОВОРИ ПО СХЕМА ЗА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ПОМОЩ „ИНИЦИАТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА КЛЪСТЕРИ“

	Наименование на клъстера	Дата на създаване	Финансова помощ (хил. евро)
1	Клъстер VMP Design	декември 2007	119
2	Клъстер „Лазери и оптика“ – Пловдив	декември 2004	155
3	ИКТ клъстер	2005	52
4	Клъстер „Информационни ресурси“	октомври 2007	50
5	Сдружение „Родопска мебел“ – Велинград	септември 2006	200
6	Елемон – Клъстер в енергоизграждането	януари 2007	51
7	Клъстер „Мехатроника и автоматика“	декември 2006	50
8	Морски клъстер България	април 2007	104
9	Клъстер „Юг Енерджи“ ДЗЗД	декември 2007	139
10	Туристически клъстер Варна	-	80

Източник: Изпълнителна агенция Програма ФАР.

консултантска и инвестиционна подкрепа, специализирани обучения за индивидуални участници в клъстера и научноизследователска и развойна дейност. По този компонент има сключени 10 договора за безвъзмездна финансова помощ на обща стойност над 1 млн. евро.

Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“

Друг и много по-значителен като размери канал, по който финансовата подкрепа за клъстеризация стига до българските предприятия, е Оперативната програма „Конкурентоспособност“. Подприоритет 4 на приоритетна ос 2 е насочен изцяло към насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите. Поради комплексния характер на клъстерите операцията подкрепя различни по вид и същност дейности – едновременно ще се финансира както общи за клъстера дейности (управление на клъстера и общи инвестиционни потребности), така и индивидуалните членове на клъстера (включително консултации, инвестиции и обучение)²¹.

Според актуализирания в края на м. октомври 2012 г. списък на сключените договори за безвъзмездна финансова помощ по процедура BG161PO003-2.4.01 „Подкрепа за развитието на клъстерите в България“ са получили подкрепа следните сдружения и клъстери:

- Морски клъстер България;
- Сдружение „Специализиран клъстер и Институт по облекло и текстил – Дунав“;
- Сдружение с нестопанска цел Индустриален клъстер „Електромобили“;
- Сдружение с нестопанска цел „Клъстер за достъпен туризъм“ (КДТ);
- Сдружение „Клъстер Металолеене“;
- Варна Уелкъм клъстер;
- „Интер мода трейдинг“ ООД;
- Клъстер „Зелена синергия“;
- Черноморски енергиен клъстер;
- Сдружение „Ветеринарна Е-практика“;
- Сдружение „Клъстер за здравен туризъм – България“;
- Сдружение с нестопанска цел клъстер „Експертен център за приложни компетентности Варна“;
- Сдружение „Български Е-клъстер“;
- Асоциация „Кулинарни изкуства и гостоприемство“ (АКИГ);
- Сдружение с нестопанска цел „Клъстер иновационни и екологични технологии – „зелено“ строителство и ВЕИ“;
- Сдружение с нестопанска цел „Текстилен и конфекционен клъстер – БУЛКЛЪСТ“.

Общият размер на безвъзмездната финансова помощ на одобрените за финансиране проектни предложения е в размер на малко над 400 хил. евро, при общ размер на безвъзмездната финансова помощ по процедурата 15 млн. евро. Въпреки че сключването на договорите започва още в края на септември 2011 г., договорените размери са сравнително ограничени. Продължителността на изпълнение на почти всички проекти е 24 месеца.

²¹ http://www.opcompetitiveness.bg/module0.php?menu_id=25

АСОЦИАЦИЯ НА БИЗНЕС КЛЪСТЕРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Основната задача на Асоциацията на бизнес клъстерите (АБК) е да обедини усилията на клъстерите в България за динамичното им развитие в съответствие с европейските стандарти и за налагането на национални традиции в политиката на клъстеризация.

АБК е учредена на 24 юли 2009 г. в гр. Варна от:

- Клъстер „Мехатроника и автоматика“;
- Клъстер „ИКТ София“;
- Български мебелен клъстер;
- Клъстер „Електроизграждане ЕЛЕМОН“;
- Клъстер „ИКТ Варна“;
- Морски клъстер България;
- Клъстер „Лазерни технологии и оптика“;
- Клъстер „Инфоресурси“.

По такъв начин асоциацията представлява интересите на над 250 фирми с брой на заетите лица между 18 – 20 хил. души. Освен индустриални предприятия в състава на асоциацията влизат научноизследователски институции, сред които лаборатории и факултети на ТУ – София, и ТУ – Варна, ВВМУ – Варна, НБУ, УХТ – Пловдив, Русенския университет, институти на БАН и други; неправителствени организации, сред които Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, ГИС – Трансферен център, САИ, БАСКОМ, Уеб асоциация, Агенция за предприемачество и иновации – Варна, Бизнес агенция – Варна, и други.

В устава на сдружението е посочено, че АБК представлява доброволно, неправителствено, политически необвързано, самоорганизиращо се сдружение, основано на взаимно доверие между членовете му. Някои от основните **цели на асоциацията включват:**

- да съдейства за самоорганизирането на клъстерите в България чрез осъществяване на тясно сътрудничество и взаимодействие помежду им;
- да функционира като професионален форум на активните и развиващи се клъстери в страната и региона;
- да осъществява координация на национално равнище за издигане ролята на клъстерите в рамките на национални и международни програми за финансиране и други фондове, имащи отношение към членовете на асоциацията;
- да действа като професионална орга-

- низация за усъвършенстване на клъстерните лидери и координатори;
- да представлява членовете на асоциацията при регулиране на отношенията с държавните органи и институции, като реализира съвместни проекти с държавните органи и други неправителствени организации за осъществяване целите на асоциацията;
- да насърчава повишаването на ефективността от инвестициите, насочени към стимулиране на иновативността и конкурентоспособността, икономически растеж и създаване на нови работни места в клъстерите членове;
- да популяризира активно политиката на клъстеризация и функционирането на действащите клъстери в страната и чужбина чрез поддържане на ефективен и системен диалог с медиите;
- да насърчава развитието на широко сътрудничество и обмен на информация за общи инициативи, на отговорна и етична комуникация между клъстерите;
- да инициира създаването на мрежа за обмен на професионален опит и информация, за взаимно предоставяне на организационна и експертна помощ;
- да насърчава и подпомага стопанските субекти в страната за създаване на нови клъстерни структури;
- да насърчава интензифицирането на връзката „наука – бизнес“;
- да съдейства за усвояване на европейската нормативна практика в развитието на клъстерите, да участва в

създаването и прилагането на национални стандарти и добри практики за осъществяване на политиката на клъстеризация;

- да подпомага достъпа до участие в проекти, насочени към прилагане на добрите практики в изграждането и развитието на клъстерите;
- да насърчава изграждането и поддържането на полезни контакти с успешни клъстери в чужбина.

На Общото събрание на АБК от 8 ноември 2012 г. кандидатури за участие са представили и клъстерите:

- Бизнес клъстер Бургас;
- Клъстер „Микроелектроника“;
- Клъстер по металолееене;
- Клъстер по облекло и текстил „Дунав“;
- Клъстер по козметика и етерични масла, Пловдив;
- Клъстер БЕИ – Благоевград;
- Клъстер „Екофлора“, Павликени.

Шест клъстера са приети за редовни членове в АБК – Български клъстер „Телекомуникации“, ИКТ клъстер Пловдив, Индустриален клъстер „Електромобили“ (ИКЕМ), Клъстер за здравен туризъм България и клъстер „Микроелектроника и индустриални електронни системи“.

Асоциирани членове на асоциацията са БЕК – Български екологичен клъстер, и клъстер „Пловдив – дърен и съзидателен“, както и Български консорциум на производителите на висококачествени вина „Тракия“.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

КЛЪСТЕР „МЕХАТРОНИКА И АВТОМАТИКА“

Клъстер „Мехатроника и автоматика“ (КМА)²² е един от изключително малкото клъстери в България, които са достигнали достатъчна зрялост, за да могат да служат като пример за значителните ползи от клъстеризацията на една критична маса от допълващи се и свързани фирми, научноизследователски институти и образователни институции. Учреденият на 22.12.2006 г. КМА заедно с още 9 български клъстера получава първоначална подкрепа по грантовата схема на програмата ФАР „Инициативи за развитие на клъстери – фаза 2“. Въпреки това би било неправилно причината за съществуването на формацията да се търси в предоставената безвъзмездна финансова помощ – материалният резултат от сравнително малкия й размер от 50 хил. евро е закупуването на съоръжения, инсталирани в две от водещите фирми („Спесима“ и „Ванико“) с капацитет за съфинансиране на инвестиционните разходи. От много по-голямо значение обаче се оказват необходимостта от и възможността за тясно сътрудничество при администрирането и изпълнението на проекта. В процеса на изпълнението му се натрупва този трудно измерим, но от ключово значение социален капитал, който заздравява основата за бъдеща кооперация. Председателят на Клъстерния съвет д-р инж. Венцислав Славков от фирма „Спесима“ многократно е подчертавал, че най-съществените компоненти за успешното функциониране на един клъстер са редом с общия икономически интерес именно доказаният професионализъм и изграденото доверие между членовете на клъстерната формация.

Мехатрониката е интердисциплинарно направление, в което се преплитат три основни компонента – механични конструкции, електроника и софтуер. Тъй като всеки от тези компоненти представлява самостоятелен отрасъл, съставът на икономическите субекти, членове в клъстера, е също толкова разнообразен. Членове на клъстера са:

- Институт по механика на БАН;
- Централна лаборатория по мехатроника и приборостроене на БАН;
- Машиностроителен факултет и катедра ТММ на ТУ – София;
- Фондация „ГИС – Трансфер център“;
- Българо-германска фирма „Спесима“ ООД – София;
- Фирма „Ванико“ ООД – Благоевград;
- Фирма „Кристиян-Дени“ СД – Благоевград;
- Фирма „Роботика“ ООД – Велинград;
- Фирма „Интелигентни системи за сигурност“ ООД – Враца;
- Фирма „Семис“ СД – София;
- Фирма „ЕН Марвел Инженеринг“ ЕООД – София;
- Фирма „Чита комерс“ ООД – София;
- Фирма „Сатурн Инженеринг“ ООД – София;
- Фирма „Стратекс“ ООД – София;
- Фирма „Самел 90“ АД – Самоков;

- Фирма „Спесима инженеринг“ ООД – София;
- Фирма PIXEYE LTD – София;
- Фирма „Системи Автоматика Технологии“ ЕООД – София;
- Фондация „Приложни изследвания и комуникация“ – София;
- Фирма „Българска стопанска камара“ ЕООД – София;
- Съюз по автоматика и информатика ЕООД – София;

Членовете на клъстера не са локализирани в един и същ, тясно ограничен географски регион, а по-скоро изграждат една разпръсната структура в Югозападен район за планиране. Излизането извън границите на един-единствен, обобщим географски регион се налага от сравнително малкия размер на българските фирми. Тъй като вътрешното търсене на продуктите на фирмите в КМА традиционно и перманентно е изключително свито, на национално равнище те трябва да обединят капацитетите и специализираните си умения, за да могат да бъдат конкурентоспособни на световните пазари. Освен това, кооперирайки се по един систематичен и дългосрочен начин, членовете в клъстера много по-успешно участват в конкурсите на Националния иновационен фонд, фонд „Научни изследвания“, Оперативните програми и Седмата рамкова програма на ЕС.

Членовете на клъстера създават окомплектовка и изделия, защитени с патенти, които се изнасят в редица високоразвити западно-европейски държави като Германия, Франция, Испания, Швеция, Великобритания, а също в Китай, Сингапур, Тайван, Южна Корея, Индия, САЩ, Бразилия и Мексико. Освен изброените като изключително перспективни се оценяват пазарите в Турция, Румъния, Полша, Сърбия и Русия, където потенциалът за износ е много голям. На базата на най-ценния актив на клъстера – повече от 450 висококвалифицирани специалисти в научните организации и производствените фирми, се преследва клъстерната пазарна стратегия да се правят пробиви в нови, експортно ориентирани пазарни ниши за високотехнологични продукти. Тясното сътрудничество между членовете на КМА благодарение на изграденото доверие превръща пробива на една отделна фирма или група фирми в ценна възможност и за останалите. При големи поръчки или при вече изградени търговски контакти и търсене на свързани продукти, надвишаващи капацитета на досегашната фирма изпълнител, клъстерът се задейства и така е в състояние да отговори на пазарната динамика. Точно поради тази гъвкавост фирмите от КМА съумяват да преодолеят ефектите от продължаващата криза много по-безболезнено.

Осъзнавайки ползите от коопериране с широк кръг партньори и акумулирането на капацитети с цел задоволяване на общи икономически интереси, клъстерът полага усилия за коопериране със структури извън границите на страната. Пример за това е съфинансираният от ЕС чрез Програма за трансгранично сътрудничество между България и Сърбия проект „Увеличаване на кон-

²² <http://www.cluster-mechatronics.eu/>

курентоспособността на предприятията чрез фокусиране върху технологичния и ноу-хау трансфер между МСП, изследователски звена, индустриални предприятия и образователни институции в сферата на енергийната ефективност, възобновяемите източници на енергия и ИКТ за региона на София и Нишава. С общ бюджет от почти 140 хил. евро в продължение на 12 месеца предстои изпълнението на следните дейности:

- повишаване на информираността на участниците в избраните три сфери;
- оценяване на технологичните нужди на МСП, проучване на ключови технологии и съставяне на технологична карта;
- организиране на технологични и брокерски срещи;
- изработване на механизми за услуги за технологичен транс-

фер и бизнес сътрудничество (напр. интернет платформа, бази данни).

Както в рамките на този, така и при минали проекти, спечелени от КМА, управлението на придобитите материални, нематериални активи и всички други икономически ползи е предизвикателство от гледна точка на осигуряването на справедливо разпределение или достъп. Досега клъстерът е съумявал успешно да реши въпроса с доброто управление на съвместно придобитите активи. Устойчивото развитие на клъстера се дължи на осъзнати взаимно изгодни вътрешни взаимоотношения между членовете, прилагане на пазарни принципи на взаимодействие и силна заинтересованост на отделните членове за участие в клъстера.

ИНТЕРВЮ С Д-Р ИНЖ. ВЕНЦИСЛАВ СЛАВКОВ, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КЛЪСТЕРНИЯ СЪВЕТ

Как беше създаден клъстер „Мехатроника и автоматика“?

Клъстер „Мехатроника и автоматика“ беше учреден в края на декември 2006 г. от инициативен комитет, включващ представители на фирми, научни и неправителствени организации. Активна роля в учредяването изигра Българската стопанска камара, присъстваха и представители на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма. Първоначално клъстерът беше регистриран като сдружение по Закона за задълженията и договорите с водеща организация фирмата „Ванико“, Благоевград. По тази схема клъстерът продължи да съществува до 2009 г., когато беше пререгистриран в София по Закона за юридически лица с нестопанска цел и понастоящем действа по този закон. Клъстерът е с национално значение, тъй като има регионални представителства в редица градове на страната – Благоевград, Велинград, Варна, Габрово, Самоков, Враца, Пловдив. През следващата година предстои да разширим дейностите по укрепване на регионалните структури.

Каква беше причината за пререгистрацията?

Клъстерът беше създаден по проект на програмата ФАР. Успешно бяха внедрени две установки за газопламъчно и плазмено рязане и наваряване на материали във фирма „Спесима“, София, и във фирма „Ванико“, Благоевград. В изпълнението на този проект участваха почти всички членове на клъстера.

През 2008 г. беше представена инициативата за подпомагане на клъстерите в България по Оперативна програма „Конкурентоспособност“. Ние преценихме, че от гледна точка на консолидирането на членовете на клъстера и с оглед включването ни в тази програма е по-разумно клъстерът да се регистрира по Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Това позволи клъстерът да има собствено ръководство вместо водеща организация, която да го представлява. По този начин разчитаме да подобрим организацията на работа и действително резултатите не закъсняха. В момента клъстерът работи по четири проекта.

Във връзка с подготовката на Оперативна програма „Иновации и предприемачество“, която ще действа през следващия програмен период, Вие проведохте няколко обсъждания. Какви бяха основните изводи от тях?

По отношение на следващия програмен период бяха проведени няколко инициативи за обсъждане на конкретните подходи за финансиране. Първата среща се проведе през месец юни 2011 г. В нея взеха участие и представители на Асоциацията на бизнес клъстерите в България. Беше изготвено предложение за подобряване на работата по оперативната програма, което беше изпратено до президента и до министър-председателя на Република България. Подобно обсъждане беше направено и на срещата с представители на Световната банка и МИЕТ, което се проведе в средата на месец ноември. Този въпрос беше обсъден и на Общото събрание на Асоциацията на бизнес клъстерите, което се проведе на 8 ноември 2012 г.

Какъв е механизмът на управление на клъстера?

Управителното тяло на клъстер „Мехатроника и автоматика“ се състои от Управителен съвет и Контролен съвет. Клъстерът осъществява дейността си съгласно устав и правилник за приложение на устава. Върховен орган е Общото събрание, което се провежда минимум веднъж в годината. На него се приемат нови членове, определя се стратегията за развитие през следващия програмен период, вземат се решения по текущи и стратегически въпроси, преценява се в какви насоки ще се съсредоточат усилията на членовете на клъстера, в какви изложби и какви мероприятия ще участват и др. По отношение на финансирането: много малка част от финансирането на клъстера се осигурява от членски внос, който е функция на това, дали предприятието е микро-, малко, средно или голямо. Научните и обществените организации – членове на

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

клъстера, са освободени от членски внос, тъй като те участват с друг нематериален принос в изпълнението на проектите и задачите на клъстера. Основният ресурс за работа на клъстера е проектното финансиране.

Поддържате ли връзки с партньори извън страната?

Да. В добри отношения сме с клъстера в Ниш в рамките на съвместен проект за трансгранично сътрудничество, който започва в началото на следващата година и е с продължителност една година. Наред с това подписахме Меморандум за сътрудничество с Клъстера по машиностроене в Магдебург. Основните направления за сътрудничество са свързани с провеждането на съвместни мероприятия, участие в изложби и панаири на реципрочен принцип, основно в България и Германия, както и излизане на трети пазари. Меморандумът е в сила до края на 2013 г., след което ще бъде подписан конкретен договор за по-нататъшно сътрудничество между двата клъстера.

Нещо повече, по време на Общото събрание на Асоциацията на бизнес клъстерите беше издигната и една нова инициатива за създаване на Асоциация на балканските клъстери, тъй като от гледна точка на икономическите възможности на отделните страни ние представляваме относително малък пазар и се опитваме да се обединим с цел участие в по-сериозни проекти от типа на рамковите програми на ЕС или равностойно партньорство с клъстери от Западна Европа и САЩ. Например клъстерът в Магдебург обединява около 300 предприятия и научни организации и е с над десетгодишна история. Интересна е и формата, под която се финансира клъстерната дейност. Голяма част от средствата за финансиране на проектите на клъстера в Магдебург се набират от участие в обществени поръчки и публично-частни партньорства с местните власти. Регионалното правителство също подпомага дейността на клъстера на местно ниво.

Вие също си партнирате с регионалните власти?

В България имаме сътрудничество с регионалните власти предимно в провинцията. В София то не е толкова добре развито. В Благоевград имаме добри взаимоотношения, във Враца, като официално нямаме привлечени в момента общински или областни управи, но работим активно с тези структури. По принцип, ако трябва да разгледаме идеята за развитието на клъстерите през последните години, тя тръгва именно от идеята за съсредоточаване на интересите на група фирми в определен регион и тогава беше много важно да имаме подкрепата на местната власт. Сега клъстер „Мехатроника и автоматика“ има все повече национално значение и не е свързан с развитието само на един определен регион.

В какво се изразява тази подкрепа?

Главно в ускорено административно обслужване, което получават членовете на нашия клъстер, и достъп до обществени поръчки, които се обявяват от общините за реализиране на проекти с местно значение. Подобна практика има в Самоков, където бяха изпълнени няколко обществени проекта от член на клъстера – фирма „Самел 90“. Това е голямо предприятие, работи в областта на LED технологиите и приложението им в уличното осветление.

Трудно ли се постига баланс между коопериране и конкуренция в рамките на клъстера?

Може и трябва да се постигне такъв баланс, защото един от принципите на клъстеризацията освен подпомагане на членовете на клъстера в общите дейности е и конкуренцията между тях. Например в нашия клъстер има три организации, които се занимават с LED технологии и осветление: Ромтех, Враца, която миналата година получи златен медал за свои разработки в областта на уличното осветление; фирма Самел 90, която има сключени договори с общината и е завършила няколко проекта по осветяване на обекти в града; Института по механика към БАН, които също разработват подобен тип осветление. Те станали ядрото, което обедини около себе си фирмите в сектора, и преди няколко месеца създадох браншова камара по LED технологии и осветление.

В България има голям брой регистрирани клъстерни формирования. На каква основа се гради успехът на един клъстер според Вас? Каква е причината по-голямата част от тези клъстери да не функционират?

Тези клъстери са в различен етап на формиране и развитие. В Асоциацията на бизнес клъстерите членуват десет от най-активните клъстери в страната.

Историята на клъстеризацията в България започва през 2003 – 2004 г., когато се правят първите експерименти. Тогава се създават първите два клъстера, които за съжаление прекратиха дейността си. През 2008 г. по инициатива на програмата ФАР бяха финансирани 10 клъстера за изпълнение на краткосрочни проекти в рамките на 10 месеца. От тези 10 проекта 9 бяха успешно изпълнени. През 2009 г. от 8 действащи по това време клъстера беше създадена Асоциацията на бизнес клъстерите в България. От тези 8 клъстера обаче, през периода от 2008 до 2012 г. отпаднаха три поради липса на добра организация и на финансиране. В момента съществуват около 50 клъстера на различен етап от развитието си, от които 10 са достатъчно жизнеспособни и могат да изпълняват и проекти, и да оцеляват. В същото време имаме 4 асоциирани членове, които предстои да бъдат приети като пълноценни членове.

Има една друга група клъстери, които са регистрирани наскоро и не са започнали активна дейност. На тях все още им предстои много организационна работа. Такъв клъстер е „Електроинструменти“ в Ловеч, който е с много голям потенциал, но още не е започнал активна дейност. Една от задачите на Асоциацията на бизнес клъстерите е именно подпомагане на тези проходящи клъстери по отношение изчистване на взаимоотношенията вътре между фирмите, създаване на съответните управленски структури, ориентирани към съответните програми, в които могат да участват, и осигуряване на проектно финансиране, за да могат да започнат да функционират.

Една от причините за появата и отпадането на клъстери е свързана именно с това, че обикновено се създава една клъстерна структура единствено с цел усвояване на проектно финансиране без вътрешна потребност от взаимодействие между самите фирми. А вътрешните връзки се изграждат главно на базата на доверие, което се гради от дългогодишна съвместна работа. Именно наличието на вътрешно доверие и взаимодействие отличава клъстерите от асоциациите. В основата на клъстера трябва да стоят икономическата изгода, икономическата необходимост и икономическите принципи на взаимодействие между фирмите.

Ще ви дам един пример от 2006 – 2007 г., когато фирма „Спесима“, един от членовете на клъстера, получи за много кратко време ог-

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

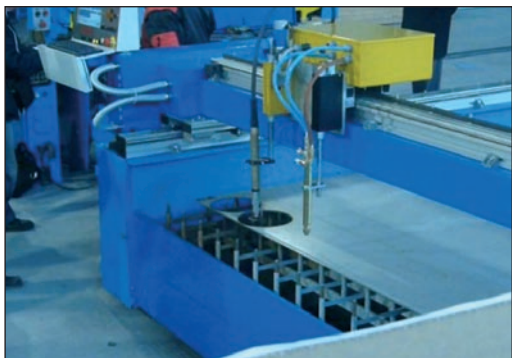
„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Интегриран комплекс за високотемпературен разкрой на листов материал

Агрегат за плазмено наваряване

Четириосна управляема роботизирана система за плазмено наваряване

ромна поръчка от американската фирма „Моторола“ чрез концерна „Фрех“ в Германия и трябваше за много кратък срок да произведе 122 специализирани робота. Ако трябваше само „Спесима“ да изпълнява поръчката, щяха да бъдат необходими около две години и половина, а срокът за изпълнение на договора беше 8 месеца. Тогава ние се обърнахме към членовете на клъстера. През следващите шест месеца за фирмата работеха 10 фирми от клъстера, или над 350 души. В „Спесима“ се правеха монтажът на хардуера и експедицията на готовите продукти. Ето един пример, при който на принципа на доброто взаимодействие между членовете на клъстера се реагира положително, и полза имаха тогава и двете страни, тъй като по-малките предприятия получиха възможност да се натоварят с производство, а по-големите имаха възможност да си осигурят достатъчно ресурс, за да отговорят на поръчки в по-голям мащаб. В условията на криза това е изключително ценно, защото дава възможност за гъвкавост на членовете на клъстера и на самия клъстер като цяло.

Когато говорим за клъстери, можем ли да твърдим, че освен положителните страни те имат и негативи?

Отношенията в клъстера се градят на основата на взаимно доверие, което е функция на изгодно за двете страни сътрудничество. Когато вие сте работили с друг член на клъстера, когато сте създали заедно изделие и сте успели да го реализирате, връзките, които се създават, и доверието, което се изгражда, са действително най-ценният обществен ресурс на клъстера. Това взаимно доверие е предпоставка за развитието на клъстера.

Клъстерът има и своите недостатъци – въпроси, които не могат да бъдат решени само с помощта на чисто организационни мерки. Например един от сериозните недостатъци, които съществуват в клъстерната организация, е трудното интегриране на всички членове на клъстера при участие в съвместни проекти. В нашия клъстер имаме над 25 членове, които имат общ интерес в областта на мехатрониката, но при изпълнение на даден проект много трудно може да се ангажира целият съществуващ потенциал. По една или друга причина някои от членовете на клъстера нямат интерес да участват в даден проект и тогава се налага по-мощните фирми да приемат предизвикателството и да застанат начело в изпълнението на проекта. Основната причина е липсата на свободен финансов ресурс. Клъстерът трябва да разполага с определен финансов ресурс, за да може да работи.

Друг проблем е, че клъстерът се въздържа от извършването на инвестиционни разходи в полза на клъстера. Това е един сравни-

телно тежък въпрос, който не е добре регламентиран. До момента ние имаме решение на този въпрос, но когато фондът нарасне, той трябва да бъде добре управляван. И винаги ще има известно недоверие между членовете на клъстера дали те не са дали малко повече, а ползват по-малко. Тук виждам ролята на Асоциацията на бизнес клъстерите, която трябва да положи усилия в тази насока, за да въведе някаква регламентация за самите клъстери, но това трябва да бъде правено много внимателно, за да съответства на приложимото законодателство в страната.

Във връзка с това мога да дам следния пример: фирма „Спесима“ отдели един офис, предназначен за ползване от членовете на клъстера. Подобен офис е изграден и по програмата ФАР в Благоевград заедно с лаборатория за обучение на специалисти по мехатроника. По този начин създаваме структури, без да ги прехвърляме като собственост към клъстера, но се ползват от всички негови членове. Другото, което се опитваме да правим, е да не дублираме мощности от един и същи характер във всички фирми на клъстера. Например във фирма „Ванико“ има изградени мощности за термообработка, мощности за шлайфане и т.н., без да е необходимо същите мощности да се изграждат и в други членове на клъстера. Много по-логично е да се използват вече изградените мощности. Във фирма „Спесима“ има много силно развойно звено. Не е необходимо всички членове на клъстера да имат такива развойни звена и да се мъчат да осъществяват развойна дейност, при положение че ние можем да го правим. В друг член на клъстера – фирма АМК в Габрово, има много силно изразено пазарно присъствие в Западна Европа и много силни позиции в реализирането на тяхната продукция там. Те могат да използват създадените контакти за пробив на тези пазари в полза на други членове на клъстера.

Не мисля, че клъстерите са панацея за решаването на всички проблеми, но за разлика от обединяването в асоциации и браншови камари клъстерите дават възможност да се включат структури с общи интереси, но с различен характер на дейност. Докато една браншова организация обединява предприятия, които работят само в един сектор, ние се стремим да включим научни организации, неправителствени организации, включват се по възможност местни структури, търси се международно взаимодействие на подобни клъстерни организации и всъщност клъстерът е именно това съчетание от различни обществени формирания, включително и такива структури, които не са икономически субекти, а са с по-различни интереси. По такъв начин се осигурява и взаимодействието между бизнес и наука и става възможно използването на постиженията на приложната наука за решаването на практически въпроси.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

КЛЪСТЕРНИ ПРАКТИКИ В ОБЛАСТТА НА ИКТ

ИКТ Клъстер

Фондация „Клъстер Информационни и комуникационни технологии“ е създадена с финансовата подкрепа на USAID през 2005 г. с основна цел да стимулира взаимно изгодния диалог и сътрудничество между ИКТ бизнеса и публичната власт. Основната дейност на фондацията през първите години на съществуването ѝ е насочена тъкмо към експертната подкрепа на държавната администрация в изработването на основните ИКТ политики. Точно те до голяма степен определят и доколко благоприятна екосистема за бъдещо развитие на клъстери в ИКТ сектора съществува в страната. През 2008 г., след този първоначален етап, организацията сменя основните си приоритети и насочва по-голямата част от дейностите си към подпомагане на малките и средните предприятия от бранша в растежа им и стъпването на международните пазари с конкурентоспособни продукти и умения²³. След почти десетилетна история и значителен опит в клъстерните процеси и управление по думите на самия ѝ основател фондацията вече функционира като „инкубатор за клъстери“. Клъстерът се е утвърдил като център на клъстерното познание в България. Като член на няколко европейски клъстерни платформи и на базата на добри отношения с редица европейски и световни партньори организацията участва в трансфера на знания и добри практики на международно ниво.

С методологичната и оперативна подкрепа на ИКТ клъстер съответно през 2008 и 2010 г. са създадени следните два клъстера: Български клъстер „Телекомуникации“ и Клъстерът по микроелектроника и вградени компютърни системи. ИКТ клъстер подкрепя методологично и основаването на ИКТ клъстер – Варна, и е един от съоснователите и движещите сили на Асоциацията на бизнес клъстерите в България. Като доказателство за важната и активна роля на ИКТ клъстер в началото на ноември неговият председател Петър Статев е избран на Общо събрание за председател на Управителния съвет на асоциацията.

Друго основно направление, в което клъстерната организация работи, е създаването на търговски марки и позиционирането на България като атрактивно място за чуждестранни инвестиции във високотехнологичния сектор. За да постигне тази амбициозна цел, клъстерът работи съвместно с националните власти и институции, браншовите организации, асоциации и фирми от сектора. Най-важните партньори в това начинание са асоциациите БАСКОМ, БАИТ, Уеб асоциация и АСТЕЛ, както и Българската агенция за инвестиции и Изпълнителната агенция за насърчване на малки и средни предприятия (ИАНМСП).

Партньорството с последната институция е от голямо значение, тъй като сред най-важните приоритети на ИКТ клъстера е подкрепата на малките и средните предприятия от сектора. Тази подкрепа се изразява по много различни начини и включва инициативи като популяризиране на различни международни изложения, съвместни проекти между фирми и научни институции в сектора или разпространяване на актуална информация относно възможностите за финансиране или успешни бизнес практики в сектора

на европейско и световно ниво. Някои от успешните проекти на фондацията включват²⁴:

ФОРЕНТИН – Форум за предприемачи и инвеститори

Въпреки че предприемаческият дух в сектора е много добре развит, липсата на рискови инвестиционни инструменти и бизнес опит на предприемачите ограничават потенциалното развитие на фирмите. Преодоляването на този дефицит в бранша и икономиката като цяло е основната цел на проекта. В неговите рамки млади и иновативни компании от ИКТ сектора получават консултации за подготовка на стратегически анализ, план за развитие и представяне пред потенциални инвеститори. През 2007 – 2008 г. фондация „ИКТ клъстер“ осигурява възможност подбрани фирми да представят свои продукти и услуги пред потенциални клиенти и бъдещи бизнес партньори от Швейцария, Испания, Италия, Франция, Германия и др.

Еразмус за млади предприемачи

ИКТ клъстер участва в тази европейска програма за обмен, чиято основна цел е стимулиране на предприемачеството, повишаване на конкурентоспособността и интернационализирането на нови малки и средни предприятия (МСП) чрез обмен на знания, опит и добри практики²⁵. Пилотният проект започна в началото на 2009 г. и понастоящем е в третата си фаза. Фондация „ИКТ клъстер“ е единствената посредническа организация в България, участваща в програмата от самото ѝ начало, приемайки млади предприемачи от цяла Европа.

AchieveMore

От края на 2008 г. „ИКТ клъстер“ е член на Европейската партньорска платформа AchieveMore. Тя се базира на сътрудничеството между инвеститори, 50 европейски бизнес и технологични инкубатора и 15 клъстера, специализирани да подкрепят развитието на фирми с висок иновативен потенциал в ИКТ сектора. Важно е и участието на 5 фирми, предоставящи рисково финансиране за новосъздадени предприятия²⁶. Партньорите в платформата обменят ноу-хау и добри практики, разширяват знанията си за иновативни инструменти за обучение и методологии и експериментират с нови модели за финансиране, свързани с инкубатори и клъстери.

²³ <http://www.ictalent.org/bg/>

²⁴ <http://www.ictalent.org/bg/>

²⁵ <http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>

²⁶ <http://www.europe-innova.eu/web/guest/innovation-in-services/kis-innovation-platform/achieve-more/about;jsessionid=332DBA3BD1BF69B3D17BEA6F99445666>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

ИНТЕРВЮ С ПЕТЪР СТАТЕВ, ОСНОВАТЕЛ НА „ИКТ КЛЪСТЕР“ И ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС НА АСОЦИАЦИЯТА НА БИЗНЕС КЛЪСТЕРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Г-н Статев, напоследък „клъстер“ се превърна в модерна дума и практика. По различни изчисления в България към момента има около 80 подобни образувания, създадени на секторна, продуктова или технологична база. Какво е мястото на фондация „ИКТ клъстер“ в тази пъстра картина?

Досега в България е имало три държавни опита за насърчаване на клъстерното развитие – две програми по ФАР и действащата към момента схема в рамките на ОП „Конкурентоспособност“. През 2007 г. по програмата ФАР за безвъзмездно финансиране кандидатстваха над 100 клъстера. По данни на асоциацията към момента създадените клъстери наброяват 86. Но тук трябва да направим ясното разграничение между „мераклийския“ клъстер и тези, които реално функционират и изпълват истинския смисъл на клъстерната кооперация. Вторият тип клъстери са между 20 и 24. По наши наблюдения има още около 10 организации с потенциал и амбиция да доразвият необходимия капацитет и да заработят напълно. В рамките на една година те могат да станат членове на асоциацията.

Тук искам да подчертая, че за една фирма си струва да участва в бавния процес на създаване на клъстер само ако тези усилия водят до разширяване на бизнеса ѝ. Ако след завършване на първоначалния етап на изграждане на административен капацитет не се създаде нов бизнес, компаниите се изморяват. За да е успешен, клъстерът трябва да подпомага фирмите в битката за развитие на бизнес.

Фондация „ИКТ клъстер“ е успешна структура, тъй като ние следваме пазарните принципи и всички членове поставят силен акцент върху икономическата изгода от участието си. Любопитно е да се проследи как почти всички създадени с финансова подкрепа клъстери през последното десетилетие или вече формално не съществуват, или дейността им е замразена. За създаването на ИКТ клъстера не сме разчитали на европейски средства и въпреки това той просъществува и продължава да се развива.

С Ваша помощ бяха създадени няколко нови клъстера в сферата на ИКТ?

Да, така е, освен другите ни дейности ние **изпълняваме и функции на инкубатор за клъстери**. Това се дължи на факта, че в ИКТ сектора има множество подсектори – микроелектроника, софтуерно развитие, хардуер – със специфични характеристики и проблеми. Затова не е функционално да се създаде една мегаорганизация. В този контекст е любопитно как държавата поради неразбирането на този бизнес сектор смята, че е достатъчно да каже, че ИКТ като цяло е национален приоритет. Последният клъстер, върху чието създаване работим, е клъстер „Киберсигурност“, който ще включва представители на публичната власт като например МВР, ДАНС и Министерството на отбраната. Ние изцяло сме се съсредоточили върху подпо-

магането на проходящи бизнес клъстери. Има и такива като например наскоро учреденият Клъстер за иновации и култура, които не преследват тясно дефинирани бизнес цели.

Какви са ползите от образуването на клъстер?

Представете си, че получавате запитване за поръчка, която сериозно надвишава капацитета на фирмата Ви. Алтернативата да не я загубите е да създадете консорциум от фирми и съвместно да я изпълните. Изпълнението на комплексните проекти в ИКТ сферата обаче изисква много повече от механичен сбор от продуктите на свързани фирми изпълнители. Сериозни проблеми, които биха могли да възникнат в рамките на един новосъздаден консорциум, са свързани с различните стандарти за качество, процедури, ниво на професионализъм и квалификация, стил на управление и фирмена култура. Без предварително синхронизиране неизбежно се стига до напрежение и се застрашава успехът на съвместната работа. Клъстерът създава средата, в която предварително да се създадат необходимите предпоставки за успешно коопериране, когато моментът за действие настъпи.

Освен това благодарение на кооперацията в клъстера се избягва дублирането на капацитети сред членовете му. „Морски клъстер България“ например решава обратния проблем – в момента членовете се опитват от подизпълнители на отделни поръчки да се обединят, за да остане по-голямата част от добавената стойност в клъстера. Това раздробяване на фирмите и загубата на конкурентоспособност и международни пазари се дължат на факта, че след приватизацията всяка фирма е работила на парче, вместо заедно да предлага цялостен продукт.

Нека се върнем към Асоциацията на бизнес клъстерите. По какви критерии подбирате членовете си?

Най-важният за нас критерий е сериозността на намеренията на членуващите в новосъздавания клъстер фирми. Ние отблизо наблюдаваме развитието на обещаващи клъстери и оказваме първоначално съдействие. Готови за приемане в асоциацията са клъстерите, които са стигнали определена степен на зрялост. Критерий за това е най-вече дали въпросният клъстер има собствено управляващо тяло. За устойчивостта и успеха на един клъстер това е от огромно значение.

На Общото събрание в началото на ноември бяха приети нови членове. Очаквате ли с нарастване на асоциацията тя да е по-успешна в диалога си с държавата?

В сегашните правила за получаване на средства по ОП „Конкурентоспособност“ има сериозни недостатъци и неясноти. На места в задължителните условия има **енигматични числа, без реално покритие!** Например за рефинансирането на големи инвестиционни разходи в кандидатстващия клъстер трябва да членуват минимум 20 фирми и институции. Друг проблем е, че между фирма и университет, спечелили съвместно финансиране, и други членове на клъстера е забранено да има подизпълнителски отношения.

В асоциацията смятаме, че бизнесът трябва да управлява парите за бизнеса. Администрацията просто няма необхо-

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

димите знания и умения. Асоциацията се обърна към отговорните държавни институции с няколко предложения, които предстои да се обсъдят от управляващия орган на ОП „Конкурентоспособност“. Едно от тях е при подпомагането на клъстерите да бъде въведено разграничение между тях на база етапа им на развитие. Ние предлагаме всички клъстери да бъдат разделени в три групи. Зрелите клъстери с развит административен капацитет, стъпили на международните пазари и изпълняващи съвместни научноизследователски проекти, според нас би трябвало при значително облекчен достъп да получават половината от целия финансов ресурс. За клъстерите на междинен етап на развитие трябва да се отделят до 40 % от парите, а за т.нар. „протоклъстери“ без изграден капацитет и никаква съвместна история на членовете им при спазване на строги критерии останалите около 10 %. На базата на това

разграничение Оперативната програма ще се управлява по-ефективно и разпределението на средствата ще става много по-бързо. Не е приемливо по една и съща схема и правила да се подпомагат клъстери, различни по големина, състав и степен на развитие. Споменатите условни групи клъстери се сблъскват с различни проблеми, имат различни потребности и следователно е необходим индивидуален подход, който администрацията не е в състояние да предложи.

Друг пример за по-системно предложение е управлението на средствата, предвидени за подкрепа на бизнеса, да бъде възложено от държавата чрез обществена поръчка на частен субект. Така бизнесът ще управлява парите за бизнеса, а за да си гарантира ефективния контрол, държавата може да си запази право на вето.

Българският клъстер „Телекомуникации“ (БКТ)²⁷ е създаден в началото на 2008 г. по инициатива на фондация „ИКТ клъстер“ и с финансова подкрепа по линия на програмата ФАР. Като

юридическо лице БКТ съществува от април 2010 г. Портфолиото на фирмите членки покрива почти цялата гама от продукти на телекомуникационните услуги. Фирмите, участващи в клъстера, конструират, произвеждат, инсталират и поддържат всякакъв тип продукти и телеком инфраструктура. Част от тях представляват софтуерни продукти в сферата на съвременните телекомуникационни услуги: IP телекомуникации, интранет системи и специализиран софтуер. Като член на клъстера Техническият университет – София, предоставя възможността фирмите да използват високотехнологични специализирани лаборатории за целите на разработване на иновативни продукти и технологии. Услугите, които клъстерът предоставя чрез фирмите членки, са консултиране, обучение и аутсорсинг, проектиране, производство и изграждане на кабелни и електронни системи, както и тестване и провеждане на контролни измервания. Сред големите клиенти на фирмите от сектора са мобилните оператори и държавни институции като Министерството на отбраната, Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, МВР и ДАНС.

Клъстерът по микроелектроника и индустриални електронни системи (КМИЕС)²⁸ е основан през февруари 2010 г.

в изпълнение на следните цели:

- мобилизиране на ресурси за подпомагане на развитието на бизнеса и на иновациите в сектора;
- подпомагане на обучението и професионалната квалификация на кадри чрез създаване на образователни центрове и разработване на учебни програми;
- създаване на платформа за обмен на информация и координиране на проекти;
- създаване на позитивен обществен интерес и нагласа към дейността на сектора „Микроелектроника и индустриални електронни системи“ и подобряване на неговата конкурентоспособност.

В клъстера участват осем индустриални фирми и четири академични организации – Софийският университет, Техническите

университети в София, Варна и Габрово. Заедно те работят за постигането на заложените при учредяването на клъстера цели, като разработват съвременни политики, стратегии и мерки за регионално и национално развитие на сектора, създават и поддържат различни база данни, осъществяват проекти и програми за регионално икономическо и социално развитие, финансирани по национални, европейски и международни програми. Към тези конкретни средства за въздействие могат да се прибавят още организирането на семинари, кръгли маси, дискусии, обучения, мобилизирането на всички членове на КМИЕС за привличане на инвестиции. Членовете на клъстера подпомагат взаимно дейността си на чисто пазарни принципи, обединявайки усилията си в сферата на логистиката, производството, маркетинга и реализацията на продуктите.

„ИКТ клъстер – Варна“²⁹ обединява 11 ИКТ фирми от Варненския регион и няколко фирми от поддържащи отрасли, чиито

обща цели са да обединят специализираните си знания и ноу-хау, да подпомагат връзките между компаниите и университетите и да създадат среда за обмяна на информация, еднакво достъпна за малки и големи предприятия. След едногодишна подготовка и следвайки своята тригодишна стратегия, сдружение „ИКТ клъстер – Варна“ е официално учредено през август 2008 г. Някои от конкретните цели, които сдружението преследва, са да:

- подпомага членовете си в развитието на маркетинговата им дейност;
- организира събрания, семинари, конференции, курсове за обучение;
- привлича и интегрира университетите и да води учебни програми;
- превърне Варна в един от основните центрове на ИКТ;
- създаде подходяща инфраструктура със съответния брой квалифицирани кадри, за да се привлечат сериозни фирми, които да инвестират в региона;
- участва в национални и международни организации и сдружения със сходни цели.

²⁷ <http://btcluster.org/>

²⁸ <http://cmies.org>

²⁹ <http://www.ict-cluster-varna.eu>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

ИНДУСТРИАЛЕН КЛЪСТЕР „ЕЛЕКТРОМОБИЛИ“

Наскоро празнувалят три години от създаването си Индустиален клъстер „Електрономили“ (ИКЕМ)³⁰ е създаден с цел подкрепа на развитието на електроомобилната индустрия в страната, гарантирайки участието на български фирми и научни институции в проектирането и производството на елементи и части за електрономили, в предоставянето на услуги за конверсиране и внедряването на енергоспестяващи и ВЕИ инсталации и технологии в зарядните станции за обществено и лично ползване. Дейността на клъстера се подпомага финансово по линия на специален проект по Оперативна програма „Конкурентоспособност“.

Приетият от Министерския съвет през октомври Национален план за действие за насърчаване производството и ускореното навлизане на екологични превозни средства, включително на електрическата мобилност в България за периода 2012 – 2014 г.³¹, свидетелства за ангажираността на най-високо политическо равнище за стимулиране на производството, търсенето и потреблението на екологични превозни средства у нас. Доказателство за приемането на ИКЕМ като надежден партньор и легитимен играч в сферата на електроомобилността е фактът, че в Плана за действие са включени всички предложения на клъстера³². Друг официален програмен документ, който дава индикации, че се очаква раздвижване в сектора на екологосъобразните технологии, е приетият в края на миналата година Национален план за действие за насърчаване на зелените обществени поръчки³³.

В контекста на тази все по-благоприятна институционална среда и дългосрочните амбициозни цели на ЕС, свързани с електрическата мобилност, ИКЕМ притежава потенциала

да изиграе важна роля за повишаване на конкурентоспособността на български фирми от този и свързаните браншове, създавайки взаимно изгодни, гъвкави връзки между бизнеса и науката. Учредители на индустриалния клъстер са следните организации³⁴:

- Институт за европейски ценности – София;
- Стопанска камара – Петрич;
- Ди Вен ООД – Лом;
- Транспортна електроника 91 ООД – Пловдив;
- Стратекс ООД – София;
- Екита ООД – Петрич;
- Ванико ООД – Благоевград;
- Ви Джи Еф ООД – София.

Заедно с учредителите клъстерът включва 48 членове. Водещи участници в клъстерната мрежа са инженерингови фирми, производители и доставчици на компоненти и оборудване, фирми и организации, свързани в технологичната верига за производство на електрономили и фирми, предоставящи сервизни и транспортни услуги. От сферата на научноприложните разработки участват две звена на БАН – Институтът по електрохимия и енергийни системи и Централната лаборатория по приложна

физика в Пловдив. Членове са и две висши училища – Техническият университет – София, и Русенският университет „Ангел Кънчев“. Някои от по-големите фирми – членове на ИКЕМ, са Лук-ойл България ЕООД и ЧЕЗ България ЕАД. Поради естеството на икономическата сфера и по-конкретно необходимостта от публично финансирана инфраструктура клъстерът активно търси сътрудничество с местните власти. С редица общини вече са подписани рамкови споразумения за подкрепа на електрическата мобилност. Освен това ИКЕМ е започнал кампания за изпращане на предложения до всички общини за включване на електроомобилността в Интегриран план за градско възстановяване и развитие на общините.

От взаимодействието си с общините клъстерната организация се надява да постигне редица конкретни цели, които да стимулират устойчивото търсене в сектора³⁵. Някои от тях са:

- предоставяне на безплатни общински места за паркиране на електрономили на обществени паркинги за период от 5 години;
- безплатно паркомясто пред дома на собствениците на електрономобил с възможност за инсталиране на зарядна колонка;
- инвестиции в електрономили за общинско ползване;
- разрешение за придвижване по лентите на градския транспорт.

Организационната структура на клъстера притежава някои специфики, които го различават от други подобни образувания. За разлика от типичните клъстери, които оптимизират работещ бизнес модел, ИКЕМ създава нов бизнес потенциал, пазар и среда. В допълнение на организационното тяло на клъстера, което подпомага координацията и меките връзки, е създадено и акционерно дружество ИКЕМ АД, в което участват членовете на клъстера. Положителните страни на съчетанието между организационен и бизнес фокус могат да се илюстрират на базата на следните два примера: фирма „Шрак Техник“ ЕООД (София), занимаваща се с дистрибуция на елементи за електрическата промишленост, успява да извлече от членството си в клъстера значително увеличение на продажбите благодарение на нови или съживени стари контакти с фирми от свързани индустрии. От друга страна, фирма ВРОМОС.ком ООД (Бургас) се обръща към ИКЕМ АД с идеята да сключат сделка за предоставяне на изключителни права върху дистрибуцията на електрическия автомобил VROMOS KIWI. ИКЕМ АД има две основни цели – да извършва търговско представителство на български и чуждестранни компании – производители, вносители на елементи и цялостни продукти в електроомобилната индустрия, и да специализира в конверсията на автомобили в електрономили³⁶. Ръководството на клъстера счита, че поемайки едновременно както координационни, така и чисто бизнес функции на базата на ясно правно разграничение между двете

³⁰ <http://www.emic-bg.org/content/item/1>

³¹ http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/vop/national_plan_el.mobiles.pdf

³² Отчет за дейността на ИКЕМ за 2012 г.

³³ <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=711>

³⁴ <http://www.emic-bg.org/files/Za%20IKEM-03.2012.pdf>

³⁵ <http://www.emic-bg.org/content/item/1>

³⁶ <http://ikem-bg.com/bg/about-us>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

направления, се постига оптимизиране и безконфликтност на дейностите.

Средносрочните цели на клъстера до 2014 г. включват разработване на инвестиционни проекти за намаляване енергоемкостта на транспорта и производството. Планира се иновациите за намаляване енергоемкостта да се предлагат на големи индустриални, логистични и строителни фирми със свободен ресурс и дългосрочна визия. Друга основна цел се състои в осъществяване на програми и проекти за подобряване условията на труд и повишаване на образованието и квалификацията на работния персонал в предприятията – участници в клъстерната мрежа. Сред важните направления е и насърчаването на интернационализацията и търсенето на финансиране за стратегически проекти. Механизмите за координиране и коопериране трябва да подобрят достъпа до местни и международни пазари и проекти.

Въпреки началния стадий на развитие на клъстера вече има измерими резултати от съвместната дейност на членовете му³⁷. Осъществяната връзка между наука и бизнес се изразява в сформирани работни групи, съставени от инженерингови и производствени фирми и представители на Техническият университет – София, за разработване на български комплект „електродвигател-контролер-батерия“. ИКЕМ печели и проект по програма „Леонардо“ за работа по възобновяеми енергийни източници в рамките на международен екип, което е добра възможност за заздравяване на връзките между членовете на клъстера. Русенският университет „Ангел Кънчев“ издава учебник „Електромобили“ за нуждите на едноименната специалност, която се изучава за получаване на магистърска степен в тази сфера, а редица технически университети в страната подготвят или допълват свои програми за подготовка на инженерни кадри в сферата на електрическата мобилност.

ИНТЕРВЮ С ИЛИЯ ЛЕВКОВ – ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС НА ИКЕМ, И ИВАН КОСТОВ – ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА ИКЕМ

Какво е характерно за индустриален клъстер „Електромобили“?

Илия Левков: Това, което ни накара да създадем клъстера, по никакъв начин не е желанието на усвоим „едни пари“, с които държавата чрез ОП „Конкурентоспособност“ стимулира клъстерите. Ако бяхме тръгнали в тази посока, щяхме да имаме същата участ като тази на финансираните през 2007 г. клъстери, т.е. фалит.

В нашия случай обединяването на фирмите в клъстер представляваше един много интересен и нетрадиционен процес. То не беше на териториален принцип или на базата на продукт или услуга с цел минимизиране на разходи и увеличаване на добавената стойност. При нас нямаше дори пазар! Ние трябваше да дефинираме пазара, потенциала му, да създадем условията и средата и да мотивираме сегашните ни членове да участват в него. Гордо можем да заявим, че самото образуване на клъстера е един вид обществена иновация.

Иван Костов: ... или по-скромно казано – добра практика.

Илия Левков: Фирмите са убедени в този вид бъдещ бизнес, бъдеща индустрия и затова те решиха да се обединят. В началото решихме да работим не като типичния клъстер, а повече като асоциация. Все пак трябваше да дефинираме законодателството, стандартите, общински и държавни нормативи.

Какъв е съставът на ИКЕМ?

Илия Левков: Към момента имаме 49 членове, а до края на годината сигурно ще станат около 60. Членовете ни непрестанно се увеличават и стават по-мощни. Сред тях има и такива, чието членство на пръв поглед изглежда противоречиво като това на Лукойл България ЕООД. Но фирмата е невероятно добър и активен член. В момента, в който направихме първите колонки за зареждане, те

бяха инсталирани на техните бензиностанции. Те са част от този процес и ние се гордеем, че са активни.

Иван Костов: Искаме да съберем по-голяма маса, за да видим кои ще отпаднат и кои ще останат със сериозни бизнес намерения. Такава фаза е нужна, тъй като самият бизнес е нов.

Илия Левков: При нас членуват много широк спектър от фирми и институции. Ние се опитваме да затворим истинския кръг на клъстерите. Първо, това са производствени фирми от бранша – двигатели, електроника за автомобили и др. 30 % от членовете ни са такива фирми. Участващите научни звена са големите технически университети – Висшето транспортно училище, ТУ – София. Нашата гордост е БАН – първо в своята цялост и отделно Институтът по електрохимия и енергийни системи. Сред членовете си имаме голяма телекомуникационна компания – БТА, представителства на чуждестранни производители и дори фирма като Миел, занимаваща се с туристически превози. За да затворим клъстерния кръг, в момента водим разговори с финансови институции – банки и лизингови дружества. Искаме да разработим бизнес схема за лизингова покупка на електромобили за крайния потребител.

Илия Левков: Първоначалната фаза на институционализиране беше трудна. Първите шест месеца от началото на проекта не бяхме получили финансиране. Въпреки всички затруднения ние спечелихме на инат двегодишен проект по ОП „Конкурентоспособност“. Направихме го като доказателство, че може да ни има. Срокът за изпълнение изтича в края на септември 2013 г. До момента имаме получени две междинни плащания, което е невероятен успех в рамките на тази програма. Чакаме дори трето!

От къде дойде идеята за създаване на клъстера?

Илия Левков: Просто и ясно казано – един конверсиран Вартбург. Абсолютно безшумен, потеглящ много по-бързо от традиционен автомобил. Трима мъже се качихме в него и по средата на една

³⁷ <http://www.emic-bg.org/content/item/1>

естакада шофьорът спря и след това безпроблемно тръгна нагоре. Аз съм карал Вартбург, той такова нещо не може да направи! Тази случка доста ни отвори кръгозора и започнахме да говорим за огромния потенциален пазар. Но той трябва да е структуриран по правилен начин. Първоначално идеята беше да се направи лаборатория за тестване на такъв вид двигатели. Обследвайки чуждия опит, видяхме, че фирми се обединяват, за да са по-конкурентоспособни. Не сме мислили за клъстери тогава. Думата „клъстер“ беше и доста непозната по това време.

Какви са настоящите предизвикателства пред клъстера?

Иван Костов: В момента сме си поставили за цел на базата на натрупаните умения и опит да създадем Национална програма за електрическа мобилност до 2025 г. с конкретни цели. Ако не се включи национален ресурс в електрическата мобилност, работата ще остане на парче. Не може да се случи нещо толкова мащабно в държавата без национален консенсус. Освен това има предостатъчно средства в засега неработещия Фонд за търговия с вредни емисии. Може също така да се направи смесено предприятие между държавни енергийни структури, които да финансират разширяването на електрическата мобилност и конверсията.

Илия Левков: Основен проблем пред развитието в сектора е липсващото потребление. Премине ли броят на електромоделите определена критична маса за България от около 10 000, те веднага ще създадат допълнителни пазарни възможности и баланс на енергийната система. В момента нощем работи само Марица-Изток и на минимален капацитет АЕЦ „Козлодуй“, тъй като няма потребление. А електромоделите точно нощем се зареждат!

Управителите на други клъстери споделят, че първоначално и техните организации са търсили активни контакти с представители на държавната власт и администрацията, но с времето поради липса на резултати са сменили фокуса на дейността си върху подкрепа на бизнеса на членовете си.

Илия Левков: Точно затова ние сме уникални – решени сме да проправяме пътя! Няма как да се откажем, защото трябва сами да си създадем условия за бизнес. Това включва интензивен диалог с правителството. Тук не става въпрос то да даде „едни пари“. Ние предлагаме устойчив бизнес модел, но поради естеството му държавата също трябва да участва.

Има ли индикации, че това партньорство ще доведе до желанието от Вас резултат?

Иван Костов: Просто няма как да не се случат тези неща! Цената на петрола без никакво съмнение ще продължава да расте. От нас зависи дали предварително ще заложим правилна основа и дали преходът към електромобилността ще бъде по-безболезнен и ефективен.

Затова ли в момента тече инициатива за подписване на меморандуми за споразумение с множество български общини?

Иван Костов: По принцип нямаме практика да приемаме общини за членове в клъстера. Те биха могли да се присъединят единствено чрез някое общинско дружество. А това, че имаме партньорско споразумение с някоя община, означава, че с нея сме подписали рамково споразумение за сътрудничество. На тази база започваме

взаимодействие с общинските власти, което цели те да включат темата за електрическата мобилност и изграждането на зелена инфраструктура в общинските планове за развитие, за да могат да се усвоят пари по това направление. Освен това даваме конкретен модел, съобразен с последните промени в Закона за устройство на територията, който да улесни изграждането на зелени станции. В Националния план за действие за насърчаване на зелените обществени поръчки са предвидени мерки за периода 2012 – 2014 г., които включват например 6 % от транспортните разходи при общински обществени поръчки да са целеви за електрически превозни средства. Това означава, че в момента една община напълно законно може да заделни средства за такива разходи.

Това, което клъстерът постигна, е темата да бъде актуална и диалогът да се провежда на солидна институционална основа. Ние заложихме на силен анализаторски елемент в сферата, защото дилетанщината е много голяма. Например всички говорят за Литекс Моторс, а много малко хора знаят малката българска фирма Вромос, която асемблира електрически автомобили. Чрез нашето акционерно дружество ние започваме да ги продаваме, тъй като фирмата няма интерес сама да го прави, а предпочита да се съсредоточи върху производството. Поемайки търговската реализация, ИКЕМ АД може да се възползва от контактите си в страната и чужбина.

Има ли пример за това, как на базата на участието си в клъстера някоя фирма или група фирми е успяла да спечели и да реализира поръчка, да излезе на международните пазари или да създаде и въведе иновация?

Иван Костов: Секторът и самият клъстер са на прекалено ранен стадий на развитие, за да могат да се дадат примери за големи успехи. Засега имаме няколко пробива във взаимодействието си с държавните власти. Освен това разработихме специална университетска образователна програма. Предстои отварянето на два професионални учебни центъра, обучаващи техници и монтьори на електромоделите. Необходими са специалисти, които са специално обучени да работят с тази нова за българския пазар технология. В момента се утвърждават държавните общообразователни изисквания. По отношение на бизнес дейността на членовете на клъстера могат да се посочат някои фирми като „Шрак Техник“ например, която съумя да увеличи значително продажбите на продуктите си поради контактите с други фирми от клъстера. Истината е, че виждаме развитие и смятаме, че за това кратко време създаването на мрежа от около 50 фирми и институции е постижение. Работим за засилване на сътрудничеството между тях и създаването на цялостен, български продукт. Накратко – трябва ни още малко време, за да се завърти колелото на бизнеса.

Създаването на клъстера почти съвпада с настъпването на икономическата криза в България. Има ли някаква връзка между двете?

Илия Левков: В никакъв случай икономическата криза не е първопричината. Не сме търсили реализация поради затруднените бизнес условия.

Как оценявате шансовете си за успешно бъдещо развитие?

Иван Костов: Освен несъмнено положителната оценка на работата ни досега в България по влизанията в сайта ни разбира-

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

ме, че специализирани институции от чужбина следят работата ни отблизо. Гордеем се с постигнатото досега. Дори планираме чрез някой от членуващите университети да възложим на дипломант да проучи практиката на клъстера ни и да определи в тази практика какъв е приносът ни към теорията на клъстерите. Ние твърдим, че модел като нашия няма в света на клъстерите – от една страна, НПО, която да съвместява интересите на членовете си и да проправя пътя, и в същото време акционерно дружество с участници от клъстера, където да се развива бизнес. Също така това, което наистина ни отличава от всички останали, е, че ръководството на клъстера не управлява фирми и не действа в собствен интерес така, както неговите членове. По този начин го няма усещането, че най-мощният и водещ играч в клъстера го управлява, докато другите си казват „Защо ми е да работя за успеха на тази фирма?“. При нас няма такова нещо, конфликтът на интереси е минимален.

Илия Левков: Така успяхме да заобиколим манталитета. Там, където има пресечна точка на интереси, по принцип има и конфликтна точка. Ние гледаме в клъстера да няма такива конфликтни точки. В акционерното дружество пазарните принципи важат с пълна сила и въпросът е кой е по-добър. Има реални критерии и никой член не може да каже „Защо помагаш на него, а не на мен?“

Иван Костов: Малко помощ трябва от страна на общинската власт, за да заработи моделът. Помощ, не пари! Например колко малко помощ трябва от страна на Софийската община да се проучи дали някой от превозвачите в момента проявява интерес и да се пуснат, да кажем под формата на публично-частно партньорство, по една от линиите два електроавтобуса. В Холандия, Норвегия, Дания, Чехия това се прави. Манталитетът, според който от такова нещо „няма сметка“, за съжаление е още валиден. Но като скочи цената на петрола, тази идея няма да има алтернатива.

Като се имат предвид навлизането на електрическата мобилност и тенденциите, диктувани от политиката на Европейския съюз за намаляване на въглеродните емисии, използването на електромобили (малки градски коли, електрически коли с четири врати, електрически микробуси и електромобили, електрически скутери и велосипеди) увеличава своята популярност. Предвид възможностите за изпълнение на различни бизнес модели с помощта на електрически превозни средства ИКЕМ АД развива своята продуктова гама и бизнес модели.

Продуктовата гама на ИКЕМ АД включва:

Зарядна колонка за електромобили на ИКЕМ

Зарядната колонка има иновативен дизайн и функции, които й дават конкурентно предимство, и предлага нови възможности за бизнес. Колонката притежава система за управление, 7" LCD дисплей (с възможност до 15"), 2 изхода и др. По този начин тя е много подходяща за паркинги на големи търговски обекти, строителни хипермаркети, кина, търговски центрове и много други.

Електрическа градска кола – марка: VROMOS, модел: KIWI

VROMOS KIWI е идеална малка, градска, 100 % електрическа кола за частни клиенти. Тя е екологично и икономично превозно средство за градски пространства

и предлага необходимия комфорт за ежедневна употреба. Двуместната електрическа кола е много добра алтернатива за намаляване на разходите за частни компании, които притежават свой автопарк за основни и допълнителни дейности. Моделът дава възможност за драстично намаляване на транспортните разходи на компаниите и служи за маркетинг и ПР инструмент за промотиране на екологични и енергоспестяващи технологии.

Електрически скутери

Електрическите скутери предлагат добра възможност частните клиенти да променят своя начин на придвижване в градски-

те райони с екологични, безшумни и енергийно ефективни превозни средства като електрическите скутери на Вромос. Бизнес моделът за използване на електрическите скутери може да се осъществи чрез отдаване под наем в летните курорти и градове. Електрическите скутери

имат голям потенциал за оптимизация на логистиката на куриерски компании, компании за доставка на храна и други бизнес възможности, които изискват бързи и енергийно ефективни транспортни средства за градската част.

Електрически бус за обиколки на забележителности, VROMOS.com, модел: EG6158K

Модел за разработване на туристически маршрут в големите и малките градове, исторически забележителности и курорти. Този модел е насочен към културното и историческото наследство и електрическата мобилност. Проектът може да бъде осъществен чрез различна комбинация на партньори, включително и публично-частно партньорство с общините и други местни власти.

Електрически превозни средства за обществени услуги

Те осигуряват възможност да се използват за общински услуги в паркове, централни части на градовете и др. Моделът предоставя

добра възможност за частните компании да предлагат доставка на стоки в градски райони, курорти или в индустриални паркове, при събирането на отпадъци.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ИНФРАСТРУКТУРИ: EUROPEAN SOCIAL SURVEY

Европейското социално изследване (ЕСИ) е дългосрочен, международен научноизследователски проект, който се провежда в съот-

ветствие с най-високите методологически стандарти, налагани от управляващото проекта научно ядро, съставено от утвърдени институции за социологически изследвания, като например Центъра за сравнителни социологически изследвания към Сити Юнивърсити (Centre for Comparative Social Surveys), Лондон, и норвежкия Институт за социални науки (Norwegian Social Science Data Services NSD). В рамките на ЕСИ по единна методика на всеки две години се провеждат социологически проучвания, които целят да установят и измерят промените в общественото поведение, ценности и вярвания, както и промените в политическите и икономическите структури и институции в национален и международен сравнителен план. Друга основна цел на мащабния проект е да подобри качеството на сравнителните количествени изследвания в участващите страни по отношение на методологически аспекти като определяне на представителни извадки, дизайн на въпросници, процент на отговор, полеви изследвания, обработка, документирание и публикуване на данни. Третата основна задача на проекта е непрестанно да се разработват актуални социални индикатори за измерване на националното благосъстояние, както и на значими явления на общоевропейско равнище.

Социологическите проучвания се провеждат на базата на идентични въпросници, адаптирани, където е необходимо, към националните особености и контекст. Данните се събират единствено чрез интервюта лице в лице. Извадката обикновено се състои от 1500 жители (не е задължително граждани) на съответната страна на възраст поне 15 години. Въпреки строгостта на тези условия някои наложителни изключения се допускат, но те и необходимостта от тях задължително трябва да се публикуват. Описаните стандарти, общовалидни за всички държави участници, трябва да гарантират сравнимост, достоверност и представителност на събраните данни.

Към сегашния момент ЕСИ се намира във фаза на подготовка на спецификациите и въпросниците на шестия пореден кръг. Досега 34 страни са участвали поне в един, а 17 участват в изследването от самото му начало. България заедно с Румъния, Латвия и Русия се присъедини в третия кръг, провел се през периода 2005 – 2006 г. Тази общоевропейска изследователска инфраструктура се финансира както от Европейската комисия, така и от всяка от участващите държави. За разлика от много академични многонационални изследвания в структурата на ЕСИ функционира централно координиращо звено, което създава и налага единни изисквания и спецификации. То се финансира от Комисията. До 2013 г. ЕСИ ще изпълни всички критерии за получаване на юридически статус на консорциум за европейска изследователска инфраструктура (ERIC) и се очаква подаване на документи за кандидатстване.

Консорциум „Европейско социално изследване в България“ (ESS-Bg)

За участието на България в ESS с финансовата подкрепа на Фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието, младежта и науката (МОН) през 2005 г. е сформирал консорциум „Европейско социално изследване в България“. В него влизат представители на Агенцията за социални анализи, БАН, Института по социология при БАН и Центъра за изследване на демокрацията. Научен ръководител на програмата е доц. д-р Лилия Димова от Агенцията за социални анализи. Членският внос възлиза на 60 000 лв. годишно, а разходите за провеждане на изследванията – на 200 000 лв. за година.

Провеждането на това високопрофесионално изследване според строгите научноизследователски изисквания и модерните европейски стандарти има редица ползи за България – провокиране на публичен дебат по социални, икономически и политически теми на базата на солидни емпирични данни, научен обмен, професионално развитие на ангажираните кадри, повишаване критериите и качеството на научноизследователската дейност в страната.

За повече информация:

<http://www.europeansocialsurvey.org/index.php>

<http://www.ess-bulgaria.org/>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.05-0001

„Наука и бизнес“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

АКТУАЛНИ ПОКАНИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ ПО СЕДМАТА РАМКОВА ПРОГРАМА

NMP.2013.4.0-8 The Impact of the Integration of Key Enabling Technologies on Industrial Production and Societal Goals

За да се гарантира, че европейската индустриална продукция ще остане иновативна и конкурентоспособна на международните пазари, трябва да се засили използването на интегрирани, базови технологии – микро- и наноелектроника, фотоника, нанотехнологии, биотехнологии, нови и усъвършенствани материали и производствени системи. При развитието на изследователски програми по-голям акцент трябва да се постави върху иновационни дейности, по-близки до пазара, като например демонстрационни проекти, пилотни линии, нови и бизнес модели и начини на комуникация. За постигане на тези цели се финансира проект до 1 млн. евро с продължителност не по-голяма от 18 месеца. Анализът трябва да предоставя нови знания и инструменти за индустрията, които да помагат за създаването на адаптивни бизнес модели, мрежи и конфигурации, оптимизиращи интеграцията на базови технологии. Очаква се резултатите от анализа да доведат до по-добри практики на интегриране на базови технологии, до преодоляване на технологични, икономически, регулаторни, организационни, социални и културни бариери пред интегрирането им и до събиране на успешни примери за иновативни бизнес модели и практики, свързани с управлението на интеграцията на тези технологии. На по-генерално ниво всичко това би допринесло за по-устойчиво производство и модели на потребление.

NMP.2013.4.0-9 Organisation of Events, Including those Related to the Presidencies of the European Union

Неразделна част от тематичната приоритетна ос, свързана с нанотехнологиите, мултифункционалните материали и новите производствени процеси и съоръжения, е организирането на мероприятия от стратегическо естество. Пример за такива са мероприятия, организирани съвместно със страната/страните, приемачи следващото президентство на ЕС, както и форуми и конференции (EuroNanoForum, Manufuture, NMP Conferences, World Manufacturing Forum). Предлаганите проекти трябва да допринесат за създаването на по-голяма синергия между различните инициативи, предприети от Комисията и от страните членки. За Гърция и Италия, които ще поемат следващите президентства, се очаква финансовата схема да бъде от особен интерес. За да се постигне по-голям политически и стратегически ефект от мероприятията, сред критериите за оценка на качеството на предложенията фигурира и компонент, отнасящ се до участието на представители на националните власти. Предлаганите мерки трябва да са свързани с актуални теми от централно значение. Необходим е подходящ баланс между различните предложения в рамките на един проект, което се проявява в балансирано представяне на множе-

ство изследователски и индустриални елементи и гледни точки. Очакват се както преглед на развитието и тенденциите, свързани с нанотехнологиите, мултифункционалните материали и новите производствени процеси и съоръжения, така и създаване на условия за обмен между различни заинтересовани страни – учени, изследователи, индустриалци, инвеститори, природозащитници, музеи, училища.

NMP.2013.4.1-3 European Intelligence Network on the Supply of Raw Materials

Европейската инициатива за суровини призовава за действия, свързани с натрупването на знания, необходими за една ефективна европейска суровинна стратегия, с хармонизацията на основната терминология и стандартизацията на бази данни. Европейският съюз има нужда от цялостна и надеждна информационна база, както и от форсайт на търсенето и предлагането на суровини, за да може да разработва и провежда подходящите политики, които да осигурят адекватен достъп до суровини. По тези въпроси в Европа е натрупан опит, но той е разпилян сред множество институции, включително правителствени агенции, университети, неправителствени организации и индустрията. Затова главната цел е създаването на мрежа, която да улесни достъпа до информационни ресурси по темата, и стимулирането на съвместната работа сред специалистите в сферата. По-конкретно кандидатстващите проекти трябва да са насочени към създаване на трайни мрежи за обмен, обединяващи критична маса от институции на световно, европейско и национално равнище, изграждане на хармонизирана и стандартизирана база данни с информация за първични и вторични, земни и морски ресурси, както и изчисления на съществуващия им запас. Освен това се очаква и създаването на интернет портал, който да предоставя тази информация. Размерът на средствата, за които се кандидатства, не трябва да надминава 2 млн. евро на проект.

ARC FUND

Фондация „Приложни изследвания и комуникации“
ул. „Александър Жендов“ № 5, София 1113
тел. (02) 973 3000 ■ факс (02) 973 3588
www.arcfund.net

